

IV | 3,5e

INSTITUT ZA GEOGRAFIJO
UNIVERZE EDVARDA KARBELJA
LJUBLJANA, Aškerčeva 12

MLADINSKI RAZISKOVALNI
SOCIALNO-GEOGRAFSKI TABOR
Z MEDNARODNO UDELEŽBO

POMURJE - 9
GENTEROVCI - 1980

Redakcija: Metka Špes

Ljubljana, oktober 1980

**MLADINSKI RAZISKOVALNI SOCIALNO-GEOGRAFSKI TABOR Z MEDNARODNO
UDELEŽBO POMURJE - 9 Genterovci 28.junij - 8.julij**

**Organizator: Republiški koordinacijski odbor
gibanja "Znanost mladini" - Ljubljana**

**Strokevna priprava: Inštitut za geografijo
Univerze Edvarda Kardelja v Ljubljani**

Strokevni vodja: prof.dr.Vladimir Klemenčič

Tehnični vodja: Metka Špes

**Mentorji: - Bibijana Šajko, asistent, Inštitut za geografijo
univerze Edvarda Kardelja v Ljubljani,
- Tatjana Zakotnik, asistent, Inštitut za geografijo
univerze Edvarda Kardelja v Ljubljani
- Metka Špes, asistent, Inštitut za geografijo
univerze Edvarda Kardelja v Ljubljani**

Sedež tabora: Osnovna šola, Genterovci

MLADINSKI RAZISKOVALNI SOCIALNO-GEOGRAFSKI TABOR I MEDNARODNO
URELEŠBO - FORUM 9

Inštitut za geografijo univerze Edvarda Kardelja je tudi letos prevzel mentorstvo in strokovno pripravo ter izvedbo mladinskega raziskovalnega tabora Forum 9. Strokovni vodja tabora je bil prof.dr.Vladimir Klemenčič, tehnični vodja pa Metka Špes, kot mentorji pa so sodelovali: Bibijana Sajko, Tatjana Zakotnik in Metka Špes, vsi asistenti na Inštitutu za geografijo.

Mladinski tabor Forum 9, s sedežem v Osnovni šoli v Centerovcih je potekal med 26.junijem in 8.julijem. Skupino mladih raziskovalcev je sestavljalo 29 dijakov srednjih šol iz Slovenije in sosedstva, od tega 2 iz Celja, 3 iz Kranja, 3 iz Ljubljane, 4 iz Maribora, 5 iz srednjih šol Murske Sobote, 6 dijakov Švedske gimnazije za Slovence iz Celovca in 3 iz Euznatvenega liceja France Prešerna iz Vrsta. V posebno poseč so nam bili dijaki madžarske narodnosti, ki so se iskrali pri anketiranju madžarsko govorečih prebivalcev nacionalno mešane vasi Kostje.

Prvi dan so dijaki poslušali predavanja o Prekmurju, tako o zgodovinskem pregledu, kot o socialno-ekonomskem položaju sodobnega Prekmurja. Popoldne so izšli tudi ekskurzijo po Prekmurju in so se tako mnogi med njimi prvič srečali s tem delom Slovenije.

V naslednjih dneh so se svratila še nekatera zanimiva predavanja:

- tov.Ivanec, predsednik Izvršnega sveta Obč Lendava je predaval o ekonomskem razvoju nacionalno mešanega ozemlja občine Lendava,
- tov.Kerčmar, svetovalec na Zavodu za kmetstvo je dijake naravnost razvil s svojimi predavanjem o osnovah sistema dvojezičnega kmetstva v Prekmurju,
- predstavnica Kulturne skupnosti Lendava je dijakom pripovedovala o kulturnem življenju v občini Lendava,
- tov.Najoš predsednik lendavkega sodišča je predstavil pravne vidike funkcioniranja dvojezičnosti na nacionalno mešanem območju Prekmurja,
- tov.Varga, predsednik Samoupravne interesne skupnosti za madžarsko narodnost pa je predstavil vsestransko delovanje te institucije,

- prof.dr.Vladimir Klemenčič pa je dijakom pripravil več krajših predavanj o položaju narodnostnih manjšin v Evropi, v slovenskem zasejstvu in v SR Sloveniji ter o sodobnih problemih urbanizacije in deagrarisacije v Sloveniji in s posebnim poudarkom na Prekurju.

Obsežno terensko delo je obsegalo kartiranje katastrske občine Kostje in anketiranje vseh gospodinjstev v naseljih Kostje, kot primera nacionalno mešanega naselja in Kele Polane, kot primera slovenske vasi. V naselju Centercovi pa so dijaki proučevali tudi oskrbo prebivalcev s pitno vodo.

Za zaključno prireditev so dijaki pripravili več kot 50 diagramov, grafikonov in kart, ki so nastali na osnovi analize zbranih podatkov, pripravili so tudi 15 referatov. V primerjavi s prejšnjimi leti je potrebno opozoriti na izredno delavnost dijakov in predvsem na veliko veselje do terenskega dela, seden, ko jim je pri analizi podatkov in pisanju referatov snavjkovale energije in volje, tako, da je potrebno v bodoče razmišljati o tem, kako bi dijake sredi pošitniškega vzdušja bolj zaposlili s dobro pripravljenim terenskim delom.

Na zaključni prireditvi je prišlo več predstavnikov družbenopolitičnih organizacij in sredstev javnega obveščanja, ki so vsi pohvalili dobre rezultate kratkotrajnih raziskav, navdušeni so bili tudi nad našo doslednostjo pri manifestiranju dvojezičnosti, saj so bili vsi povzetki referatov prebrani še v nadškofiji, nadškofski so bili tudi vsi plakati in napisi.

Elaborat s rezultati dela letošnjega mladinskega tabora bodo posredovali gibanja Enost mladini, družbeno-političnim organizacijam lenavske občine, dijaki pa bodo materialne predstavili tudi svojim sošolcem v okviru geografskih krožkov na svojih šolah.

Špela Matka

I. MANJŠINA - NARODNOST

Referat sestanka: Ilka Vavti, Zvezna gimnazija na Slovensce,
Celovec

Številna obsejna poščočja v Evropi so poseljena z narodnimi manjšinami. Ob edrpti meji dobiva obsejni prester nove funkcije mednarodnega povezovanja med obsejnimi državami pa tudi s širšim evropskim prostorom. S tem dobivajo manjšine funkcije meddržavnega povezovanja. To pa lahko opravljajo le ob zagotovitvi popolne enakopravnosti lastnega jezika na vseh področjih družbenega življenja, bodisi na kulturnem, izobraževalnem, socialnem ali ekonomskem področju. Dani enakopravnostni zakoni manjšine niso v zaščito ali pa le v najhni meri, je logičen sklep, da se njihov jezik ne more razvijati vzporedno z jezikom večinskega naroda.

Kot primerjavo sem vzela manjšine, ki ji sama pripadam, to so Slovenci na Koroškem, ki je hočem primerjati z narodnostjo, ki sem jo spoznavale na tem mladinskem raziskovalnem taboru, to so pripadniki madžarske narodnosti v Sloveniji. Nasenoma tu razlikujem med pojzoma manjšine in narodnosti. Teoretično imata obe narodnostni manjšini zakonsko določeno enakopravnost na vseh področjih družbenega življenja.

Koroški Slovenci imamo zagotovljene pravice dvojezičnosti v 7. čl. državne pogodbe, ki pravi:

"Avstrijski državljani slovenske in hrvaške manjšine na Koroškem, Gradišćanske in Štajerskem uživajo iste pravice pod istimi pogoji kakor ostali avstrijski državljani. To vključuje pravico do lastnih organizacij, sestankov, časopisa in tiska v lastnem jeziku, imajo pravico do osnovnošolskega pouka v slovenskem in hrvaškem jeziku ter do ustreznega števila srednjih šol. V upravnih in sodnih okrajih, kjer je slovensko ali hrvaško prebivalstvo večano, sta slovenski in hrvaški jezik ob nemščini priznana kot uradni jezik. V teh okrajih naj bi bili topografski in ostali javni napisi v nemščini pa tudi v slovenščini oziroma v

hrvaščini, na kulturnem, upravnem in sodnem področju naj sodelujejo pod istimi pogoji kakor ostali avstrijski državljani. Prepovedano je vsakršno delovanje organizacij, ki v kakršnikoli obliki ogrožajo delovanje slovenske in hrvaške manjšine."

Podobno imajo pripadniki madžarske narodnosti, ki živijo na nacionalno mešanem ozemlju v Sloveniji, z ustavo zagotovljeno enakopravnost in avtohtonost na vseh področjih družbenega življenja.

Razlika med tema dvema narodnostnima manjšinama pa se kaže v praksi. Medtem ko uživajo Madžari v Sloveniji pravice na vseh področjih družbenega življenja, doživljamo Slovenci na Koroškem očitno asimilacijo. Tako se je uveljavila leta 1976 sedma julijska zakonodaja, ki uporablja, kot kriterij za prisotnost dvojezičnosti, število Slovencev v posameznih občinah. Tako se razveljavljajo določbe državne pogodbe v vsakršnem oziru. Avstrijska vlada ne upošteva niti ne izvaja državne pogodbe in v njej zagotovljene obveznosti za dvojezičnost. V veliko pomoč pri tem so ji legalno dovoljene protislovenske organizacije, kot je to Heimatdienst, ki ima izrazito neonacistično načelo, pa tudi dopustitev kandidature neonacista Burgerja za volitve državnega predsednika. To so vsekakor osnovne ovire pri dosegu pravic slovenske manjšine.

Problemi za narodni obstoj pa v Sloveniji sploh ne ogrožajo pripadnikov madžarske narodnosti. Naj tu navedem nekaj osnovnih pravic med tema dvema narodnostnima manjšinama. Medtem, ko je v Sloveniji zagotovljena uporaba obeh jezikov, madžarskega in slovenskega, v upravi in v javnem življenju na splošno, v Avstriji ni naslediti dvojezičnosti na področju javnega življenja, bodi na uradih, v sodstvu in v javnosti sploh. Topografskih napisov, ki so za slovensko republiko samozaveznost, na dvojezičnem koroškem ozemlju, s zelo redkimi izjemami, ni.

Bistvene razlike zasledimo tudi na področju šolstva. V Sloveniji je bistvo dvojezičnega šolstva v osnovni šoli, v tem, da se večinski narod uči jezik manjšinskega prav tako kot tudi obratno.

Na Koroškem je šolanje otrok v slovenskem, materinem jeziku, možno le v izjemnih primerih in to po nekaj ur tedensko in le za tiste otroke, ki jih starši posebej prijavijo k dvojezičnemu pouku. Avstrijske oblasti imajo slovenščino za neobvezen, tuji jezik. Slovenci na Koroškem imajo še slovensko gimnazijo v Celovcu, ki pa nudi le ozko možnost za nadalje zbiranje poklicev, nimamo pa dvojezičnih ali slovenskih tehničnih, ekonomskih šol ipd. Kljub ustrezni izobrazbi se slovensko prebivalstvo ne more zaposliti na višjih in vodilnih delovnih mestih, če se prej ne odpre pripadnosti slovenske manjšine.

Malo boljši je položaj na področju kulturnih dejavnosti, kakor Madžari v Sloveniji, imajo Slovenci na Koroškem organizirana kulturno-prosvetna društva, ki zelo aktivno delujejo. Razlika pa je v tem, da je financiranje kulturnih dejavnosti v Sloveniji stvar republike, medtem ko morajo Korošci financirati iz lastnega šepa, matični narod nam pomaga z vsemi razpoložljivimi sredstvi. Tudi dvojezični otroški vrtci, ki so v Sloveniji za Madžare samoupravna stvar republike, financirajo Slovenci na Koroškem sami.

Različni položaj Madžarov v Sloveniji in Slovencev na Koroškem pa ni v zakonih, temveč v stopaji razvitosti. Prav zaradi tega posveča Slovenija Prekmurju kot nacionalno mešanemu ozemlju precej pozornosti in si prizadeva da tudi v vsakdanjem življenju zagotovi z ustave opredeljeno enakopravnost nacionalnosti z večinskimi narodom na socialnem, gospodarskem in kulturnem področju.

POVZETEK

V svojem referatu primerja dve narodnostni manjšini, Slovence na Koroškem in Madžare v Sloveniji. Tu je treba razlikovati med pojma manjšina in narodnost in sicer po praktičnem izvajanju enakopravnosti dvojezičnosti. Koroški Slovenci so manjšina, ker avstrijska vlada ne upošteva niti ne izvaja določb o enakopravnosti dvojezičnosti, ki so jim zajamčene v sedmem členu državne pogodbe, ki poudarja dvojezičnost in možnost uporabe slovenskega oziroma hrvaškega jezika na vseh področjih družbenega življenja. Koroški Slovenci so asimilirani na vseh področjih družbenega življenja, bodisi na področju šolstva, uprave in uporabe materinščine sploh. Položaj Madžarov v Sloveniji je tu bistveno drugačen. Njihova zakonito zakoreninjena pravica dvojezičnosti v ustavi se vsekakor izvaja. To opazimo na vseh področjih družbenega življenja.

Az elhangzott beszámolóban megpróbáltuk vizualni a Koroškai szlovensk és a Szloveniai magyarok helyzetét. Itt elsősorban két fogalmat kell tisztáznunk, azpedig a kisebbség ill. etve a nemzetiség, amelyek az egyik alapproblémát jelentik. A Koroškai szlovensk mind kisebbség vanak nyilvánvalóan Ausztriában ami más szóban annyit jelent, hogy az Osztrák kormány nem ves tudomást az Ausztriában élő szlovenekről. A Koroškai szlovensk ezáltal társadalmi élet minden területén asszimilációnak vanak kitéve. A Szloven SZK és egész szocialista onigazgatási rendszerünk nagy figyelmet szentel a nemzetiségi kérdésnek és mindent megtesz, hogy az alkotmányban megfogalmazott jogok a gyakorlatban is megvalósuljanak.

II. SPLOŠNE DEMOGRAFSKE POTEZE NASELIJ HOSTJE IN MALA POLANA

Člani skupine: Erik Safran, Gimnazija Celje

Suzana Horvat, Gimnazija Murska Sobota

Iris Geyer, Evezna gimnazija za Slovence, Celovec

Naša naloga je bila ugotoviti osnovne demografske poteze dveh vasi: Hostja, ki leži na narodnostno mejnem območju in Mala Polana, ki je tipična slovenska prekmurska vas.

Pri starostni strukturi v obeh vaseh je treba najprej omeniti, da sta njuni starostni piramidi izredno nepravilni. V obeh vaseh prevladuje staro prebivalstvo, na piramidah pa se poznajo tudi vse emigracije in imigracije, močno pa se po izpadu rojstev poznata obe svetovni vojni (posebej prva). Da je prebivalstvo staro, nam kaže tudi indeks staranja prebivalstva:

$$I = \frac{\text{Štev.preb. nad 14 let}}{\text{Štev.preb. nad 65 let}} \times 100$$

Vendar se za obatoj obeh vasi ni treba bati, saj je tako v eni kot v drugi opaziti tudi precejšnje število mladih.

Prav tako kot starostna struktura je tudi struktura po spolu nepravilna. Tako v Hostju kot v Mali Polani je v mlajši starostni skupini več fantov kot deklet vs-e do 30.leta, ko se število moških in žensk počasi izravna. Do tega pride, ker se izseljuje več moških kot žensk. Do 30.leta je pojav kar malce zaskrbljujoč, (Hostje starostna skupina 20 - 25 let: 22 moških - 11 žensk), zato ker se med 20. in 30.letom zaradi porok in drugih varokov izseli največ moških. Pri starejših letnikih pa se položaj obrne, saj je v obeh vaseh pri starostni piramidi nad 50 let opaziti precej večje število žensk, kar je verjetno posledica njihove daljše povprečne življenske dobe in manjše mobilnosti.

V obeh vaseh je opaziti določen deficit pri moških med 30. in 50.letom starosti, to pa je posledica množičnega izseljevanja

iz teh krajev v 60. in 70. letih. Ljudje (tako moški kot ženske) so se odseljevali predvsem v tujino in v druge kraje na narodnostno mešanem ozemlju in v ostale slovenske kraje. V tujino (Zah. Evropa) so ljudje odhajali zaradi zaslužka, v ostale kraje pa so se selili in se še sele predvsem zaradi poroke, dedovanja in gradnje hiš. Pri tem je razveseljivo, da še vedno veliko mladih ostaja doma, za kar ima največ zaslug hiter gospodarski razvoj Prekmurja, saj danes večina mladih lahko najde delo blizu domačega kraja, medtem ko je bilo to pred 15 leti še zelo težko.

Ljudje so se iz teh dveh krajev izseljevali še pred II. svetovno vojno in to največ v času gospodarske krize. Ti emigranti so se največ izseljevali v ZDA, Kanado in Francijo. Po II. svetovni vojni pa so se največ odseljevali v Nemčijo in Avstrijo.

Danes večina mladih ostaja doma in se vozi na delo v sopolitvenih središčih Prekmurja ali pa se selijo v druge kraje Slovenije. Ta proces se lepo vidi na krivulji odseljevanja, ki je v 50. in 60. letih skoraj enakomerno rasla, sedaj pa v obeh krajih hitro pada. V letih 1950 do 1960 so se v večji meri odseljevali Slovenci, manj pa Madžari, potem pa sta se tokova izravnala, kar pomeni, da sta oba naroda izela enake socialne probleme. Razveseljivo je, da je predvsem v Mali Polzani opasiti še proces doseljevanja. Priseljenci so predvsem ljudje, ki se sem priseljujejo zaradi poroke ali dedovanja. Ti se največ priseljujejo iz drugih krajev in sosednjih vasi Prekmurja. Rasplah so se tudi v preteklosti v ta dva kraja doseljevali predvsem iz teh dveh razlogov, razen v letih 1920 do 1922, ko se na to ozemlje množično doseljevali kolonisti iz Primoreške.

Iz krivulj gibanja števila prebivalstva in gospodinjstev je razvidno, da oboje pada. Glavni varek za ta pojav je odseljevanje. Padanje števila prebivalstva je znak, da odmirajo stare kmečke strukture z veliko otrok, nastajajo pa nove, želane in delavske strukture. Tako število prebivalcev sicer pada, vendar število gospodinjstev ostaja približno enako, kar pa je seveda najpomembnejše.

Odseljevanje ima celo svojo dobro plat. Ta je predvsem v tem, da ljudje, ki se odselijo, ponavadi prodajo svojo posest, ki jo lahko kupijo sosedi, kar ima pri veliki razparceliranosti v teh krajih velik pomen.

STAROSTNA STRUKTURA NASELJA MOSTJE IN MALA POLANA, julij 1980

starost	MOSTJE		MALA POLANA	
	moški	ženske	moški	ženske
do 5	18	12	21	12
6 - 10	10	8	19	11
11 - 15	12	14	16	12
16 - 20	16	13	19	17
21 - 25	22	10	21	19
26 - 30	17	11	15	10
31 - 35	15	8	9	7
36 - 40	16	16	20	15
41 - 45	15	16	10	15
46 - 50	15	12	10	11
51 - 55	11	14	13	13
56 - 60	14	23	12	17
61 - 65	2	7	9	12
66 - 70	14	9	9	11
nad 70	22	24	18	32

STRUKTURA PREBIVALSTVA NASELJA M O S T J E PO KRAJU ROJSTVA
julij 1980

Kraj rojstva	skupaj št.	%	moški št.	%	ženske št.	%
MOSTJE	203	50,8	120	58,5	83	42,6
Naselja na nacion. mešanem območju	50	12,5	15	7,3	35	17,9
Ostali kraji v Prekmurju	96	24,0	50	24,4	46	23,5
Ostali kraji v Sloveniji	21	5,3	11	5,4	10	5,2
Ostali	30	7,4	9	4,4	21	10,8
S k u p a j	400	100	205	100	195	100

STRUKTURA PREBIVALSTVA NASELJA MALA POLANA PO KRAJU ROJSTVA,
julij 1980

Kraj rojstva	skupaj št.	%	moški št.	%	ženske št.	%
MALA POLANA	318	72,5	164	72,5	154	72,5
Naselja na nacion. mešanem območju	19	4,4	6	2,6	13	6,1
Ostali kraji v Prekmurju	97	22,0	53	23,5	44	20,7
Ostali kraji v Sloveniji	1	0,2	1	0,5	-	-
Ostali	4	0,9	2	0,9	2	0,9
S k u p a j	439	100	226	100	213	100

STRUKTURA ODSSELJENIH IZ NASELJA MOSTJE PO STAROSTI GOSPODINJSTVA,
SPOLU IN KRAJU ODSELITVE, julij 1980

Kraj odselitve	Skupaj	do 20 let		21 - 40		41 - 60		nad 60 let	
		sk.	%	sk.	%	sk.	%	sk.	%
Kraji na nac. mešanem ozemlju	36	-	-	22	71,4	14	59,1	-	-
Drugi kraji v Pozorju	10	-	-	8	80,0	1	10,0	1	10,0
Ostali kraji v Sloveniji	30	-	-	20	66,7	10	33,3	-	-
Kraji v Jugo- slaviji	1	-	-	-	-	1	100,0	-	-
v tujino	53	4	7,5	32	60,4	14	26,4	3	5,7
S K U P N O	130	4	3,1	82	63,1	49	37,7	4	3,1

STRUKTURA ODSSELJENIH IZ NASELJA MALA POLANA PO STAROSTI
GOSPODINJSTVA, SPOLU IN KRAJU ODSELITVE, julij 1980

Kraj odselitve	Skupaj	do 20 let		21 - 40		41 - 60		nad 60 let					
		sk. M	ž	sk. M	ž	sk. M	ž	sk. M	ž				
Kraji na nac. neščenem ozemlju	7	-	-	3	1	2	4	2	2	-	-	-	
Drugi kraji v Posurju	43	2	-	2	26	10	16	15	6	9	-	-	-
Ostali kraji v Sloveniji	18	-	-	-	13	9	4	5	4	1	-	-	-
Kraji v Jugo- slaviji	1	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-
v tujino	44	-	-	-	26	13	13	17	10	7	1	-	1
SKUPNO	113	2	-	2	68	33	35	42	23	19	1	-	1

MIGRACIJE PREBIVALCEV MALE POLANE IN HOSTJA

Leto	HOSTJE				MALA POLANA			
	Priselili		Odselili		Priselili		Odselili	
	M	ž	M	ž	M	ž	M	ž
1900-10					1			
1911-20					1			
1921-30	25	25			2	8		
1931-40	5	12	1	3	4	9	1	3
1941-50	4	10	9	5	3	5	2	3
1951-60	7	12	6	12	4	9	19	11
1961-70	15	14	22	32	4	5	13	22
1971-80	14	12	13	21	7	15	11	15

PRISELITVE V BASELJU KOSTJE IN MALA POLANA

leto priselitve na koncu **KOSTJE** na koncu **MALA POLANA**
 2.svet.voj. 1946-60 1961-70 od 1970 dalje 2.svet.voj. 1946-60 1961-70 od 1970 dalje

vzroki:

poroka

M	4	3	3	9	7	6	5	8
Z	19	10	7	7	18	12	3	10

agrarna reforma

M	11	-	-	-	-	-	-	-
Z	12	-	-	-	-	-	-	-

dedovanje

M	-	2	-	-	2	-	-	-
Z	-	3	-	-	-	-	1	-

prenaseljenost

M	1	-	-	-	-	-	-	-
Z	4	-	-	-	-	-	-	-

gradnja, nakup
stanovanja

M	4	2	9	9	-	-	-	1
Z	4	2	5	6	-	-	-	1

šolanje otrok

M	-	-	1	-	-	-	-	-
Z	-	-	1	-	-	-	-	-

boljši življe.
pogoji

M	5	1	1	-	-	-	-	-
Z	6	1	1	2	-	-	-	-

nakup zemlje

M	3	1	1	-	-	-	-	1
Z	1	-	-	-	-	-	-	1

.....

GIBANJE ŠTEVILA PREBIVALCEV V OBDOBJU 1953-1980

HOSTJE

1953	indeks	1961	indeks	1971	indeks	1980	indeks	indeks
	53		53-61		53-71		53-80	71-80
611	100	506	82,8	517	84,6	418	68,4	80,9

HALA POLANA

1953	indeks	1961	indeks	1971	indeks	1980	indeks	indeks
	53		53-61		53-71		53-80	71-80
639	100	539	84,4	491	76,8	450	70,4	91,6

GIBANJE ŠTEVILA GOSPODIJSTEV V OBDOBJU 1953-1980

HOSTJE

1953	indeks	1961	indeks	1971	indeks	1980	indeks
	53		53-61		53-71		53-80
122	100	118	96,7	120	98,4	111	91

HALA POLANA

1953	indeks	1961	indeks	1971	indeks	1980	indeks
	53		53-61		53-71		53-80
127	100	125	98,4	117	92,1	109	85,8

FOVETEK

Demografiska struktura in starostna sestava prebivalstva sta v obeh vaseh neugodni predvsem zaradi manjšega prirodnega prirastka in naraščajočega odseljevanja, vendar to ni tako zaskrbljujoče, ker je v obeh vaseh precej otrok. Padanje števila prebivalstva pa je znak, da odmirajo stare kmečke strukture s veliko otrok, nastajajo pa nove mešane in delavske strukture. Tako število prebivalcev sicer pada, vendar število gospodinjstev ostaja isto, kar pa je seveda najpomembnejše.

Mindket faluban a népességi összetétel és a országi struktúra negatív előjelet mutat a természetes szaporodát és az elvándorlások miatt, ugyancsak mindket faluban szembetűnő a gyerekek nagy száma, ezért ez a probléma kevésbé agrasztó. A lakosság számanak a csökkenése elsősorban az elavult földművelési struktúrák "sok gyerek elv" kivált oka. Másrészt új ipari és vegyes struktúrák keletkezésének lehetünk tanúi. Ezzel a legösszeg száma csökken, de a háztartások száma változatlan marad és ez a fontos.

III. ZGRADBENA STRUKTURA NASELJH MOSTJE IN MALA POLANA

Člani skupine: - Dolšan Valerija, Pedagoška gimnazija Kranj
M Hošina Danjan, Pedagoška gimnazija Kranj
- Švoš Tibor, Srednja ekonomska šola, Murska Sobotica

Z anketiranjem, ki smo ga izvedli na narodnostno mešanem naselju Mostje in nacionalno enotnem naselju Mala Polana, smo dobili podatke o stanju stanovanjskih hiš, povprečni starosti v družini in o tipu gospodinjstev. Na osnovi teh podatkov smo izdelali dve karti, ki nam prikazujeta današnje stanje stanovanjskih hiš glede na starost hiš, povprečno starost in tip držine.

V naselju Mostje smo anketirali 109, v Mali Polani pa 110 gospodinjstev. Z analizo anket smo ugotovili, da je v naselju Mostje 25% gospodinjstev, katerih glavni vir dohodkov je kmetijstvo, člani 27% gospodinjstev so zaposleni v nesagrarnih dejavnostih, 57% gospodinjstev pa dobiva dohodek iz kmetijskih in nekmetijskih dejavnosti.

Glede na to lahko rečemo, da je v Mostju 25% gospodinjstev kmečkih, 27% delavskih, 57% pa mešanih. V naselju Mala Polana, ki nam služi kot primerjava, pa je 35% kmečkih, 60% mešanih in 6% delavskih gospodinjstev. Za obe naselji je značilna prevlada mešanih gospodinjstev.

Drug podatke, ki smo ga uporabljali pri analizi, je stanje stanovanjskih hiš. Glede na zunanji videz stanovanjskih hiš smo le-te razdelili na naslednje kategorije:

Stanje stanovanjske hiše	Naselje Mostje (št.hiš)	Naselje Mala Polana (št.hiš)
a) stare kmečke hiše	17	26
b) adaptirane kmečke hiše	43	38
c) manjše delavske hiše	37	22
d) moderne nove hiše	11+1	14
S K U P A J	108+1	110

Poleg tega smo upoštevali tudi povprečno starost družinskih članov ozirna gospodinjstev.

Tipi gospodinjstev	Hostje (št. gospodinjstev)	Mala Polana (št. gospodinjstev)
a) kmečka gospodinjstva	24	34
b) mešana gospodinjstva	59	n 60
c) delavska gospodinjstva	26	6
S K U P A J	109	110

V starostni skupini prebivalcev do 25 let prevladujejo v Hostjah soderne nove hiše, ki so izključno v lasti delavskih družin. Mnogo od teh hiš je bilo zgrajenih v zadnjih desetih letih z denarjem, ki so ga družinski člani prislužili v neagrarnih dejavnostih v bližnjih centrih ali v tujini. 2/3 mešanih gospodinjstev živa živita v starih adaptiranih kmečkih hišah, 2/3 mešanih gospodinjstev v tej starostni skupini živi v najnovejših delavskih hišah, 1 mešano gospodinjstvo pa živi v stari kmečki hiši.

V Mali Polani pa najdemo v starostni strukturi prebivalcev do 25 let soderne nove hiše, ki so večinoma v lasti delavskih in mešanih gospodinjstev, v nekaj primerih, česar pri Hostju ni opaziti, pa v lasti kmečkih gospodinjstev. Le v dveh primerih žive delavska ozirna mešana gospodinjstva v adaptiranih kmečkih ozirna v stari kmečki hiši. Za to starostno skupino v obeh naseljih velja, da se zaposluje v neagrarnih dejavnostih, z dohodki pa gradijo nove hiše, zlasti mešana gospodinjstva pa se odločajo za adaptacijo stare kmečke hiše. Glede na to se v tej starostni skupini pojavlja najmanj adaptacij. Adaptacije se izvajajo le pri mešanih gospodinjstvih in sicer v obliki notranjih in celotnih predelav.

V starostni skupini prebivalcev od 26 - 40 let prevladujejo mešana gospodinjstva, ki živijo v adaptiranih kmečkih hišah, tako v Hostjah, kot v Mali Polani; to nam dokazuje, da zaposleni

s svojim dohodom izboljšujejo kvaliteto starih kmečkih hiš. Najpogostejše oblike adaptacij so dozidave in celotne predelave, notranjih predelav je zelo malo.

V naslednji starostni skupini prebivalcev, to je od 41-60 let prav tako prevladujejo adaptirane kmečke hiše, v Kostju pa tudi delavske stanovanjske hiše. Od adaptacij so v tej starostni skupini najpogostejše dozidave, izvajajo pa jih večinoma mešana gospodarstva. Slede celotne predelave in notranje predelave.

V zadnji starostni skupini prebivalcev, to je nad 61 let prevladujejo v Kostju adaptirane kmečke hiše, ki so v lasti kmečkih gospodarstev. Slede manjše delavske hiše, od katerih jih je 1/3 v lasti mešanih gospodarstev. Člani gospodarstev te starostne skupine so ostareli in s delom na kmetiji ne morejo zaslužiti potrebnega denarja za adaptacijo stanovanjskih hiš. V nasprotju s Kostjami je v Mali Polani več starih kmečkih hiš, 1/4 jih je v lasti mešanih gospodarstev.

Največ stanovanjskih hiš so v obeh naseljih sgradili med obema vojnama in sicer v Mali Polani 31 stanovanjskih hiš, v Kostju pa 29. Iz podatkov je razvidno, da se je število novogradenj po letu 1970 hitro začelo dvigovati, kar kaže nato, da se naselji še naprej razvijata.

STAROST HIŠ V MALI POLANI, GLEDE NA VRSTO GOSPODIJSTEV, julija 1980

	K	H	D
pred I.svet. vojno	5	7	1
1914-45	12	16	3
1946-60	9	11	1
1961-70	3	9	0
po 1970	6	16	1
S K U P N O	35	59	6

STAROST HIŠ V MOSTJU, GLEDE NA VRSTO GOSPODIJSTEV, julija 1980

	K	H	D
pred I.svet. vojno	4	6	6
1914-45	9	14	4
1946-60	6	9	0
1961-70	3	19	5
po 1970	3	9	12
S K U P N O	25	57	27

VRSTA ADAPTACIJ GLEDE NA TIP GOSPODINJSTVA

tip gospodinj- stva	KOSTJE			MALA POLANA		
	kmečka	mešana	delavska	kmečka	mešana	delavska
dozidava	30,4%	47,8%	21,7%	39,3%	-	60,7%
nadsidava	-	-	-	-	-	-
notranja predelava	44,4%	44,4%	11,1%	20%	-	80%
celotna predelava	28,6%	66,6%	4,8%	35,7%	7,1%	57,1%
niso adaptirali	14,3%	50%	35,7%	30,4%	8,7%	60,8%

VRSTA ADAPTACIJE V MALI POLANI, GLEDE NA VRSTO IN POVPREČNO
STAROST GOSPODINJSTEV, julij 1980

tip in starost gospodinjstva	0-20				21-40				41-nad 60			
	0-20	21-40	41-60	nad 60	0-20	21-40	41-60	nad 60	0-20	21-40	41-60	nad 60
dozidava												
št.	-	4	5	2	-	-	-	-	1	9	7	-
%	-	26,9	45,4	18,2	-	-	-	-	5,9	52,9	41,1	-
notranja predelava												
št.	-	1	2	1	-	1	-	-	1	3	1	1
%	-	25	50	25	-	100	-	-	20	60	20	-
celotna predelava												
št.	-	2	1	2	-	-	-	1	-	8	-	-
%	-	40	20	40	-	-	-	100	-	100	-	-
niso adaptirali												
št.	-	6	3	5	-	2	-	2	1	21	6	-
%	-	42,8	21,4	33,3	-	20	-	20	3,6	72	21,4	-
SKUPNO	0	14	11	10	0	3	0	3	3	45	14	0

VRSTA ADAPTACIJE V KOSTJU GLEDE NA VRSTO IN POVPREČNO STAROST
GOSPODINJSTEV, julij 1980

tip in starost gospodinjstva	kmečka				mešana				delavska				8
	0- 20	21- 40	41- 60	nad 60	0- 20	21- 40	41- 60	nad 60	0- 20	21- 40	41- 60	nad 60	
dozidava													
št.	-	1	3	3	-	5	5	1	-	2	3	-	
%	-	14,2	42,9	42,9	-	45,4	45,4	1	-	40	60	-	
nadzidava													
št.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
%	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
notranja predelava													
št.	-	2	2	-	-	2	2	-	1	-	-	-	
%	-	50	50	-	-	50	50	-	100	-	-	-	
niso adaptirali													
št.	1	4	3	-	2	16	9	1	3	12	5	-	
%	12,5	50	37,5	-	7,1	57,1	32,1	3,6	15	60	25	-	
S K U P A J	1	2	12	10	2	31	22	2	4	14	9	-	

STANJE STANOVANJSKE HIŠE V NASELJU KOSTJE, GLEDE NA VRSTO IN
POVPREČNO STAROST GOSPODINJSTEV, julij 1980

Tip in starost gospodinjstva stanje st.hiše	kmečke				mešano				delavsko			
	0- 25	26- 40	41- 60	nad 60	0- 25	26- 40	41- 60	nad 60	0- 25	26- 40	41- 60	nad 60
stara kmečka	-	-	4	2	1	4	2	-	-	2	2	-
adaptirana kmečka hiša	-	1	7	5	2	14	8	2	-	2	2	-
manjša delav. hiša	-	1	2	2	2	11	10	1	1	4	3	-
moderna nova hiša	-	-	-	-	-	1	-	-	5	5	-	-
drugo	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
S K U P A J	-	2	13	9	5	31	20	5	6	13	7	-

STANJE STANOVANJSKE HIŠE V NASELJU MALA POLANA, GLEDE NA VRSTO
IN POVPREČNO STAROST GOSPODINJSTEV, julij 1980

Tipi gospod. starost stanje stan. hiše	knežko				delavske				mešano			
	0- 25	26- 40	41- 60	nad 60	0- 25	26- 40	41- 60	nad 60	0- 25	26- 40	41- 60	nad 60
stara knežka hiša	1	4	3	6	-	-	-	2	1	6	3	-
adaptirana knežka hiša	-	3	7	2	-	-	-	1	3	16	6	-
sanjša delav. hiša	-	4	1	1	1	-	-	-	3	10	2	-
moderna nova hiša	1	2	-	-	1	1	-	-	2	4	3	-
drugo	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
S K U P A J	2	13	11	9	1	1	-	3	9	36	14	-

STAROST IN STANJE STANOVANJSKE HIŠE V NASELJU MALA POLANA,
GLEDE NA TIP HIŠE, julij 1980

pred.I.svet. 1914-1945 1946-60 1961-70 po letu 1970

stara knežka hiša	6	14	6	1	-
adaptirana knež- ka hiša	7	14	10	3	3
sanjša hiša	-	2	7	6	8
moderna hiša	-	1	-	1	11
drugo	13	31	23	11	22

STAROST IN STANJE STANOVANJSKE HIŠE V NASELJU ROSTJE, GLEDE
NA TIP HIŠE, julij 1980

	zgrajena pred I.svet.vojno	1914-45	46-60	61-70	po letu 70
stara kmečka hiša	4	12	2	-	-
adaptirana kmečka hiša	6	12	9	9	5
manjša hiša	-	3	8	8	9
moderna hiša	-	-	-	1	10
druga	-	-	-	-	-
S K U P A J	10	27	19	24	24

POVZETEK

V obeh naseljih prevladujejo mešana gospodinjstva in starostni skupini od 26 - 40 let in od 41 - 60 let. Večina mlajših članov gospodinjstev se je že zaposlila v bližnjih tovarnah, nekaj pa jih je odšlo v tujino. Z dohodki in nekmetijskih dejavnosti spreminjajo izgled hiš ter grade nove in s tem spreminjajo celotni izgled naselij. Najpogostejša vrsta adaptacij je dosidava, pretežno pa jo izvajajo mešana gospodinjstva. V Modernih hišah prebivajo večinoma mlade družine delavskega tipa. Izgled hiše je torej odvisen od dejavnosti prebivalcev in njihove starosti.

Hindket településben vegyes háztartások vannak többségben és ezek öregsegi mutatója 26 - 40, illetve 41 tol 60 év között helyezkedik el. A fiatal háztartások tagjai a közeli gyárakban találtak munkahelyet, néhányan pedig külföldön helyezkedtek el. A vegyes háztartások a legkoraszorubbek, hiszen ezek a nem agrár jellegű tevékenységekbe szerzik be az anyagi eszközök, illetve a jövedelem nagy részét. A régi házak nagy része már felújított, a újonnan lakások tulajdonosai kizárólag munkás, illetve ipari háztartások. A lakáshelyzet elcsoroban a lakosság tevékenységétől és az öregsegtől függ.

IV. SOCIALNO-EKONOMSKA STRUKTURA GOSPODINJSTEV

Člani skupine: Lilijana Rihtar - gimnazija Celje
Resi Zablataik, - Zvezna gimnazija za Slovence,
Celovec
Ksenja Slavec - Znanstveni licej France Prešeren,
Trst

Naše ugotovitve o socialno-ekonomski strukturi gospodinjstev so predvsem rezultat anketiranja. Anketirali smo prebivalce dveh naselij: Kostja in Male Polane. V vprašalnike je bilo vključenih 98 gospodinjstev iz Male Polane in 109 gospodinjstev iz Kostja. Med seboj se razlikujejo po opremljenosti, številu članov v gospodinjstvu, po načinu pridobivanja dohodka in po tipu stanovanjske hiše.

Vzporedno s stalnim zmanjševanjem števila prebivalstva v zadnjih tridesetih letih, je padalo tudi število gospodinjstev. Tako je bilo l. 1953 v Kostju 122 gospodinjstev, 1961 118 gospodinjstev in 1971 120 gospodinjstev. Letos, 1980 pa je 111 gospodinjstev. V naselju Mala Polana se je število gospodinjstev zmanjševalo na podoben način. Leta 1953 je bilo v tem naselju 127 gospodinjstev, pri naslednjem popisu jih je bilo 125, deset let kasneje, to je 1971 pa 117, letos jih je 109.

Gibanje števila gospodinjstev lahko izrazimo tudi s indeksom gibanja gospodinjstev. Osnova je stanje leta 1953. V obdobju 1953-61 je bil indeks gibanja gospodinjstev pri obeh naseljih manjši kot 100, torej se je število gospodinjstev zmanjševalo. Za obdobje 1953-61 je indeks gibanja števila gospodinjstev znašal 98 za naselje Mala Polana, za Kostje 96. Število gospodinjstev se je torej hitreje zmanjševalo v Kostjah kot v Mali Polani. V obdobju 1953-71 se je razlika v gibanju gospodinjstev med obeh naseljem spremenila. V Kostjah je znašal indeks 98, v Mali Polani pa 92. Za obdobje 1953-80 je gibanje gospodinjstev podobno tistemu v obdobju 1953-71, in sicer je znašal indeks 91 za Kostje in 85 za Male Polane.

V obeh naseljih smo obravnavali tri tipe gospodinjstev: kmečka, mešana in delavska.

Člani kmečkih gospodinjstev so vezani izključno na zemljo, ki jim prinaša ves dohodek. Osnovna lastnost mešanih oz. delavsko-kmečkih gospodinjstev je, da se člani teh gospodinjstev zaposlujejo še v sekundarnih in terciarnih dejavnostih, del dohodka pa jim še vedno daje kmetijstvo. Iz teh gospodinjstev se večino zaposlujejo moški, ženske in starejši člani gospodinjstev pa ostajajo doma ter obdelujejo kmetije. Tisti, ki so zaposleni pa pomagajo na kmetiji le po delu.

S tipom delavskega gospodinjstva pa označujemo tiste družine, kateri člani stari nad 16 let se zaposlujejo izven agrarnega gospodarstva.

Struktura gospodinjstev v teh dveh naseljih je precej različna in se je bistveno spremenila v zadnjih desetih letih. Tako je bilo leta 1971 82 oz. 70 % kmečkih gospodinjstev. Mešanih je bilo 24 oz. 20,5%, delavskih gospodinjstev v naselju Mala Polana nas kažejo na tipičen agrarni značaj, največ ljudi so dajale dohodek primarne dejavnosti. Istega leta je bilo v naselju Hostje razmerje med posameznimi tipi gospodinjstev povsem drugačno. Čistih kmečkih gospodinjstev je bilo 47 oz. 39%, več je bilo mešanih, kar 55 oz. 46%. Delavskih gospodinjstev je bilo 18, njihov delež znaša 15% celote. Iz podatkov je razvidno, da prebivalci Hostje niso več v tolikšni meri vezani na zemljo kot prebivalci Male Polane. Vse več ljudi najde zaslužek izven kmetijskega gospodarstva.

Rezultati letošnje analize nam kažejo, da se je struktura gospodinjstev v zadnjih desetih letih bistveno spremenila in to v prid mešanih in čistih delavskih gospodinjstev. Večje spremembe so bile v naselju Mala Polana, ki se je iz tipičnega agrarnega naselja spremenilo v naselje kjer prevladujeta mešani in delavski tip gospodinjstev. Letos je v tem naselju 36 čistih kmečkih gospodinjstev, kar predstavlja 57% celote. Največji delež ^{ima} kmečko-delavskega gospodarstva, ki so nastala največ iz kmečkih

gospodinjstev. Mešanih gospodinjstev je kar 65 oz. 59%. Najmanj je delavskih gospodinjstev, samo 6, kar znaša 6%. V naselju prevladuje torej mešani tip gospodinjstva. Tudi v naselju Hostje so v tem desetletju nastale spremembe v strukturi gospodinjstev, ki pa niso tako izrazite kot v naselju Mala Polana. Letos je v tem naselju 25 oz. 23% kmečkih gospodinjstev. Mešanih gospodinjstev je 57 oz. 53%. Precej se je povečal delež čistih delavskih gospodinjstev, letos jih je 27 oz. 24%. Vidimo, da v tem naselju do tako izrazitega prestrukturiranja kot v naselju Mala Polana ni prišlo. Vsek pa je v tem, da so Hostje doživle večje transformacije v prejšnjem desetletju. Okrepil se je samo delež mešanih in čistih delavskih gospodinjstev.

S pomočjo anket smo ugotovili, da živi v naselju Hostje 23% vseh prebivalcev v kmečkih gospodinjstvih, več kot polovica, to je 52% pa v mešanih gospodinjstvih in relativno veliko število prebivalcev je članov delavskih gospodinjstev, kar 25%. To pa je več kot v čistih kmečkih gospodinjstvih. V naselju Mala Polana je razmerje nekoliko drugačno. V čistih kmečkih gospodinjstvih živi 28,1% vseh prebivalcev. Enkrat več jih živi v mešanih gospodinjstvih, kar 69,2%. Zelo majhen delež imajo delavska gospodinjstva, samo 2,7%.

Kmečka gospodinjstva imajo največ tri člane. Povprečna starost v teh gospodinjstvih je od 50 - 60 let, to so največ ostarela gospodinjstva. Največ družinskih članov imajo mešana gospodinjstva, povprečno 5. Starost v teh gospodinjstvih je bistveno drugačna kot pri kmečkih. Večina članov teh gospodinjstev spada v starostno skupino med 30 - 50 let. Najmanjše po številu družinskih članov in najdljše po starosti so delavska gospodinjstva. Le-ta imajo 2 do 5 članov, največ jih je v starostni skupini okoli 35 let. Zanimivo je, da število družinskih članov ni enako v obeh naseljih. V Hostju so kmečka gospodinjstva manjša kot v Mali Polani, povprečno za enega člana, pač pa so v Mali Polani mešana gospodinjstva večja kot v Hostju. Največjo razliko v številu družinskih članov pa smo zasledili pri delavskih gospodinjstvih. V Hostju imajo delavska gospodinjstva povprečno za 1 ali 2 člana več kot v Mali Polani.

Zelo pomemben pokazatelj stanja živiljske ravni je prav gotovo opremljenost naselja z infrastrukturo; to je opremljenost z elektriko, vodovodom, kanalizacijo in telefonom. Od 109 anketiranih gospodinjstev v Mostju jih ima 75 vodo v hiši, 38 stranišče in 47 kopalnice. Gospodinjstva so zelo dobro opremljena z radijskimi sprejemniki (92), hladilniki (85), pralnimi stroji (75), črno-belimi televizorji (78) in z sarkovalnimi skrinjami (85), ki jih imajo predvsem kmečka gospodinjstva, manj je v naselju motornih koles (46) in avtomobilov (30).

V Mali Polani je opremljenost gospodinjstev precej slabša kot v Mostju. Od 98 anketiranih gospodinjstev jih ima 54 vodo v hiši, 26 stranišče in 27 kopalnice. Gospodinjstva so nekoliko slabše opremljena tudi z ostalimi gospodinjstvenimi aparati, kjati imajo le 68 radijskih sprejemnikov, 62 hladilnikov, 49 pralnih strojev, 57 televizorjev, 36 motornih koles, 30 avtomobilov in 63 sarkovalnih skrinj. V nobenem naselju pa nimajo telefona.

V obeh naseljih so najbolj opremljena mešana in delavska gospodinjstva. Nekoliko slabše pa so opremljena kmečka gospodinjstva, kar je tudi povsem razumljivo, ker so člani teh gospodinjstev ostareli in jim edini dohodek prinaša le kmetijstvo. Naslgo za razmeroma dobro opremljenost mešanih in delavskih gospodinjstev tiši verjetno tudi za to, da je veliko tukajšnih prebivalcev na začasnem delu v tujini. Precej visok standard prebivalcev se kaže tudi v stanju podobi hiš. Vse manj je starih kmečkih hiš, največ je adaptiranih kmečkih hiš in manjših delavskih hiš. V vaseh pa je že vse več novih modernih hiš, zgrajenih po letu 1970.

STRUKTURA GOSPODINJSTEV V NASELJIH MOSTJE IN HALA POLANA

Julij 1980

gospodinjstvo	MOSTJE		HALA POLANA	
	št.	%	št.	%
kmečko	36	36,7	25	23,1
mešano	57	52,8	65	59,2
delavsko	27	24,6	6	6,1
S K U P N O	109	100,0%	107	100,0%

1971

gospodinjstvo	MOSTJE		HALA POLANA	
	št.	%	št.	%
kmečko	47	39,16%	62	70,08%
mešano	55	45,83%	24	20,50%
delavsko	18	15,00%	11	9,40%
S K U P N O	120	100,00%	117	100,00%

ŠTEVILO PREBIVALCEV V POSAMEZNIH TIPIH GOSPODINJSTVA V NASELJU
MOSTJE IN HALA POLANA, julij 1980

tipi gospodinjstev	K	M	D	K	M	D
		73	250	95	124	304
	23%	52%	25%	28,1%	69%	2,7%

OPREMLJENOST GOSPODINJSTEV V NASELJU KOSTJE

	kmečka	%	mešana	%	delavska	%
tekoča voda v hiši	10	13,3	44	58,6	21	28
stranišče v hiši	4	10,5	16	42,1	18	47,3
radio	19	20,6	51	55,4	22	23,9
hladilnik	17	20	46	54,1	22	25,8
pralni stroj	8	10,6	48	64	19	25,3
televizor (črno-beli)	12	15,3	46	58,9	20	25,6
televizor (barvni)	0	0	2	66,6	1	33,3
motorno kolo	3	6,5	31	67,3	12	26,0
avtomobil	0	0	21	70,0	9	30,0
električna napeljava	23	22,5	56	54,9	23	22,5
telefon	0	0	0	0	0	0
zarzovalna skrinja	16	18,8	52	61,1	17	20

OPREMLJENOST GOSPODINJSTEV V NASELJU HALA POLANA

	kmečka	%	mešana	%	delavska	%
tekoča voda v hiši	15	27,7	37	63,5	2	3,7
stranišče v hiši	7	26,9	16	61,5	3	11,5
kopalnica	5	18,5	20	74,0	2	7,4
radio	21	30,8	41	60,2	6	8,8
hladilnik	21	21,8	38	61,2	3	4,8
pralni stroj	11	22,4	36	73,4	2	4,0
televizor (črno-beli)	14	24,5	41	71,9	2	3,5
televizor (barvni)	0	0	1	50	1	50
motorno kolo	6	16,6	30	16,6	0	0
avtomobil	13	10	24	80,0	3	10
električna napeljava	34	35,4	57	59,3	5	5,3
telefon	0	0	0	0	0	0
zarzovalna skrinja	19	30,1	41	65,0	3	4,7

POVZETEK

V naselju Hostje in Mala Polana se število gospodinjstev v zadnjih treh desetletjih ni bistveno spremenilo, spremenila pa se je struktura gospodinjstev in sicer v obeh naseljih iz agrarnih v mešana in delavska gospodinjstva. Ta se med seboj razlikujejo po številu članov v gospodinjstvu in po starosti.

Ugotovili smo, da so vsa gospodinjstva razmeroma dobro opremljena, kajti veliko prebivalcev je zaposlenih izven agrarne dejavnosti, mnogim od njih pa daje del dohodka še kmetijstvo.

Hidveg es Mala Polana telepulesekben az utobi evben a haztartasok strukturaaja megvaltozott, espedig mindket telepulesben a paraszt haztartasok vegyes illetve ipari haztartasoka valtak. A haztartasok kulonbozo jelleggel biznak tekintettet a letszara es korra. Megalaspithato hogy a haztartasok folszeraeltsége kielegito, ugyanis legtobb haztartasbol sokan dolgoznak valasillyen nem, agrar jellegu munkahelyen es a jovedelen egy reszet kepezi a mezogazdasag.

V. IZOBRAZBENA IN POKLICNA STRUKTURA PREBIVALCEV HOSTIJ IN
MALE POLANE

Člani skupine: Vasle Milena, I.gimnazija Maribor
Kovač Franc, EŠC MS
Adorjan Karmelija, gimnazija MS

Vas Hostje spada med tiste vasi lendavske občine, ki leži na narodnostno mešanem območju. V starem delu vasi živijo pretežno Madžari, v novem delu pa Slovenci, ki so se sem preselili najprej kot kolonisti s Prizorske med obema vojnama nato v obdobju agrarne reforme ali zaradi poroke.

V vasi, ki leži blizu madžarske meje se večji del prebivalstva ukvarja s agrarnimi dejavnostmi (predvsem starejši prebivalci). Mladi del prebivalstva, pa išče zaposlitev v bližnjih industrijskih centrih. Večina teh se zaposluje zlasti v Lendavi, tisti ki pa v preteklosti niso našli zaposlitve doma so jo iskali tudi v tujini. Prebivalci, ki so našli zaposlitev v Lendavi ali v drugih centrih se vozijo vsak dan na delo, zato jih imenujemo dnevni migranti.

V Hostjah je 116 prebivalcev zaposlenih v neagrarnih dejavnostih, od tega je 81 moških in 35 žensk. Iz teh podatkov lahko sklepamo, da število zaposlenih moških 2x presega število zaposlenosti žensk. Ženske ostajajo doma kot gospodinje in kmetovalke. Poleg Lendave se zaposlujejo še v Murski Soboti, Beltincih, Petišovcih, Dobrovniku, Rakičanu in Genterovcih.

Pri analizi stopnje izobrazbe smo ločili naslednje skupine prebivalstva:

- tisti, ki imajo manj kot 8 let OŠ
- tisti, ki imajo končano osnovno šolo,
- prebivalci s končano poklicno šolo, nato s končano srednjo šolo in končano višjo ali visoko šolo.

Manj kot 8 let osnovne šole ima 155 prebivalcev, pri tem število žensk presega število moških. OŠ ima končano 176 prebivalcev, kjer število moških presega število žensk. Poklicno šolo je končalo 59 ljudi, kjer število moških presega število žensk. Srednjo šolo je končalo 16 ljudi, tu število žensk presega število moških. Višjo oz. visoko šolo pa sta končala samo 2 prebivalca.

Zaposleni po dejavnostih

Leta 1971 je bilo 44 prebivalcev zaposlenih v sekundarnih dejavnostih, to je 12,2%, do leta 1980 pa je njihovo število naraslo na 52 prebivalcev, to je 17,2%. V primarnih dejavnostih je bilo leta 1971 zaposlenih 233 prebivalcev, to je 63,8%, leta 1980 pa 211 prebivalcev kar je 58,8%. V terciarnih dejavnostih je bilo leta 1971 zaposlenih 18 prebivalcev, to je 4,9%, leta 1980 pa 15 prebivalcev, to je 5%. V kvartarnih dejavnostih so bili leta 1971 3 prebivalci, to je 0,8% in leta 1980 4 prebivalci, to je 1%. V tujini je bilo leta 1971 65 prebivalcev, to je 17,8% in leta 1980 60 prebivalcev to je 17,6%. Iz teh podatkov je razvidno, da je večji del prebivalstva zaposlenih v sekundarnih dejavnostih (industrija) in v primarnih dejavnostih (kmetijstvo).

Vas Mala Polana spada enako kot Hostje k lendavski občini vendar leži izven narodnostno mešanega območja. Tudi v tej vasi se večina prebivalstva ukvarja s agrarnimi dejavnostmi. Zaradi velike razdrobljenosti vasi menimo, da je to vzrok, da v vasi niso ne trgovine in ne drugih za vas posebnih objektov. Tudi v tej vasi mladi del prebivalstva ni našel zaposlitve in se zato zaposluje v industrijskih centrih.

V vasi Mala Polana je skupno zaposlenih v neagrarnih dejavnostih 78 ljudi od tega 53 moških in 25 žensk. Iz teh podatkov je vidno, da zaposlenost moških 2x presega zaposlenost žensk. Ljudje se predvsem zaposlujejo v Lendavi, to je 66,6%, nato v MB - 2,6%, v Veliki Polani - 19,2%, v Beltincih - 2,6%, v Črešnjevcih 1,3%, v Turnišču 5,1% in v Ginjaču 2,1%. Enako kot v Hostjah se jih največ zaposluje v Lendavi. V dnevno migracijo so večino vključeni prebivalci v starosti od 20 - 50 let.

Šolska izobrazba

Manj kot 8 let OŠ ima skupno 122 prebivalcev, kjer je število žensk in moških približno enako. OŠ ima končno 244 prebivalcev, kjer število žensk presega število moških. Poklicno šolo je končalo 27 prebivalcev, kjer število moških presega število žensk. Srednjo šolo je končalo 13 prebivalcev, kjer število žensk presega število moških. Višjo oz. visoko šolo je končalo 7 prebivalcev. Nepopolno OŠ ima v glavnem prebivalstvo staro nad 60 let. Poklicno šolo ima končano največ ljudi od 20 - 40 let in ravno tako tudi srednjo in višjo oz. visoko šolo. Iz teh podatkov lahko sklepamo, da mladi ljudje odhajajo v šole, kjer se izobražujejo za svoj poklic.

Zaposleni po dejavnostih

V Mali Polani je bilo leta 1971 zaposlenih v sekundarnih dejavnostih 12 prebivalcev, to je 3,6% in leta 1980 20 prebivalcev, to je 6,6%. V primarnih dejavnostih je bilo leta 1971 zaposlenih 273 prebivalcev, to je 82,5% in leta 1980 250 prebivalcev, to je 70,2%. V terciarnih dejavnostih je bilo leta 1971 zaposlenih 6 prebivalcev, to je 1,8% in leta 1980 18 ljudi to je 5%. V kvartarnih dejavnostih je bil leta 1971 zaposlen 1 prebivalec, to je 0,3% in leta 1980 15 prebivalcev, kar je 5,2%. V ostalih dejavnostih je bil leta 1971 zaposlen 1 prebivalec, to je 0,3% in leta 1980 16 prebivalcev, to je 4,5%. V tujini je bilo 1971 38 ljudi, to je 11,5% in leta 1980 27 ljudi, to je 8,6%. Enako kot pri Hostju je tudi v Mali Polani največ prebivalstva zaposlenega v primarnih in sekundarnih dejavnostih.

Primerjava med Hostjem in Malo Polano

Vas Hostje leži na narodnostno mešaniškopodročju, Mala Polana pa je čisto slovenska vas. Glede na poklicno strukturo prebivalstva ima vas Hostje več prebivalcev s nedokončano osnovno šolo, v Hostju pa je tudi več prebivalcev s poklicno šolo, enako je tudi s srednješolsko izobrazbo. Višjo šolo pa ima v Mali Polani 7 prebivalcev, v Hostjah pa le 2 prebivalca.

iz vasi Kostje je večji del prebivalstva zaposlen v Lendavi v DO Gorenje - Varstroj (več moških), Primat, Indip, Elma (več žensk). Prebivalstvo Male Polane se večinoma tudi zaposluje v Lendavi v DO INA NAFTA, Gorenje-Varstroj in Primat. Ženske se večinoma zaposlujejo v Veliki Polani v TOED Belosa. V primarnih dejavnostih se v vasi Kostje zaposluje več prebivalstva kot v Mali Polani, v sekundarnih pa manj. V terciarnih dejavnostih se zaposluje enako število prebivalcev. V kvartarnih in ostalih dejavnostih pa se v Mali Polani zaposluje več prebivalcev.

STRUKTURA PREBIVALSTVA NASELJA PO KRAJU ZAPOSLOTITVE V NASELJU
NOSTJE IN MALA POLANA

NOŠTJE	H	Ž
Lendava	70	30
Murska Sobota	7	2
V. Polana	-	-
Beltinci	1	-
Petiševci	1	-
Dobrovnik	1	-
Kakišan	1	1
Genterovci	1	2
<hr/>		
SKUPAJ	82	35

MALA POLANA	H	Ž
Lendava	45	7
Murska Sobota	1	1
V. Polana	2	13
Beltinci	2	-
Čerenševci	-	1
Turnišče	1	3
Maribor	1	-
Ginjec	2	-
<hr/>		
SKUPAJ	54	24

POKLICNA STRUKTURA GLEDE NA SPOL IN STAROST V HASELJU HOSTJE,
julij 1980

	od 20 let		21 - 40		41 - 60		nad 60	
	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž
manj kot 8 let OŠ	15	17	9	8	17	20	19	30
OŠ	11	8	31	29	35	38	15	9
poklicna	8	1	17	5	6	1	1	0
srednja	1	5	5	4	0	1	0	0
višja, visoka	0	0	2	0	0	0	0	0
SKUPNO	35	31	64	46	58	58	35	39

POKLICNA STRUKTURA GLEDE NA SPOL IN STAROST V HASELJU
MALA POLANA, julij 1980

	od 20 let		21 - 40		41 - 60		nad 60	
	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž
manj kot 8 let OŠ	23	18	7	5	5	12	20	32
OŠ	12	11	37	41	37	46	19	21
poklicna	11	1	11	2	1	0	1	0
srednja	2	2	2	4	1	1	0	1
višja visoka	1	1	5	0	0	0	0	0
SKUPNO	49	33	62	52	44	59	40	54

KRAJ ZAPOSLOTIVE PREBIVALCEV MOSTJA

Kraj	moški		ženske		skupaj	
	št.	%	št.	%	št.	%
Lendava	70	86,5	30	85,7	100	86,3
Murska Sobota	7	8,6	2	5,7	9	7,8
Beltinci	1	1,2	-	-	1	0,9
Petišovci	1	1,2	-	-	1	0,9
Dobrovnik	1	1,2	-	-	1	0,9
Hakišan	-	-	1	1,2	1	0,9
Genterovci	1	1,2	2	5,7	3	2,7

KRAJ ZAPOSLOTIVE PREBIVALCEV MALE POLANE

Kraj	moški		ženske		skupaj	
	št.	%	št.	%	št.	%
Lendava	45	84,8	7	2,8	52	66,6
Murska Sobota	1	1,9	1	4	2	2,6
V. Polana	2	3,8	13	52	15	19,2
Beltinci	2	3,8	-	-	2	2,6
Črenševci	-	-	1	4	1	1,3
Turnišče	1	1,9	3	12	4	5,1
Sinjec	2	3,8	-	-	2	2,6

POVZETEK

Analiza je pokazala, da je največ ljudi zaposlenih v primarni dejavnosti, nato ji sledijo sekundarne in terciarne dejavnosti. Pri tem je skupno zaposlenih več moških kot žensk. Večina ljudi hodi na delo v Lendavi in Murako Soboto. V obeh krajih pa prevladuje moška delovna sila, kar je odraz prve stopnje deagralizacije. Ženske so še zelo malo vključene v dnevno migracijo. Pri šolski izobrazbi je večji delež prebivalcev z osnovnošolsko izobrazbo. Sledijo ji prebivalci z nedokončano osnovno šolo, najmanj ljudi pa ima višjošolsko izobrazbo.

As elemesekből kitűnik hogy legtöbben a primaris szektorban dolgoznak de a szekundaris es a terciarisban is. Ha nem szerint akarunk differencialni, akkor az adatokból kitűnik hogy főleg férfiakat foglalkoztató munkahelyek vannak. Legtöbb ember Lendvára es Muraszombatba jár dolgozni. A nők csak nagyon kis számban kapcsolódnak be a napi ingázásba. Az iskolavegzettség struktúrája a következő: a lakosság túlnyomó többsége csak általános iskola végzettséggel rendelkezik ezt követik az általános iskola végzettség nélküliek es végül a felsőoktatási intézményeket látogató illetve végző hallgatók száma.

VI. FUNKCIONALNOST DVOJEZIČNOSTI

Člani skupine: Irena Potočnik, gimnazija Kranj

Magda Wernig, Zvezna gimnazija za Slovence, Celovec

Theodor Hary, I. gimnazija Maribor

Namen našega dela na mladinskem raziskovalnem socialno-geografskem taboru v Genterovcih je bil tudi proučevanje odnosov med madžarsko narodnostjo in slovenskim narodom v naselju Kostje. Spoznali smo, kako se v praksi uresničujejo z ustavo zagotovljene pravice madžarske narodnosti, ugotavljali smo, kako ljudje živijo na dvojezičnem območju, kaj še potrebujejo, da bo sožitje med narodnostima boljše, katere časopise berejo, katere TV programe gledajo, ugotavljali smo, kakšen jezik uporabljajo v javnosti, proučevali pa smo še ekonomski in socialni položaj narodnosti.

V Sloveniji je dana enakopravna osnova madžarski narodnosti, njene pravice določa ustava SRS, SFRJ in statuta občine Lendave in Murske Sobote. 25o. člen slovenske ustave zagotavlja madžarski narodnosti pravice do svobodne uporabe materinega jezika, do lastnega nacionalnega, kulturnega razvoja, do ustanavljanja društev in do uporabe nacionalnih značilnosti. Zagotovljena jia mora biti vzgoja in izobraževanje v materinem jeziku, kar se uresničuje v dvojezičnem šolstvu, kjer otroci spoznajo zgodovino, geografske značilnosti in kulturo obeh narodov. Dvojezičnost je uvedena v osnovnih šolah, pouk madžarščine pa je v srednjih šolah. Program usmerjenega izobraževanja zajema tudi dvojezične srednje šole. Predstavniki madžarske narodnosti lahko nadaljujejo študij v Budispešti ali Ljubljani. Dvojezično šolstvo prinaša večje število izobraženih ljudi. Madžarska narodnost ima tudi pravico do stikov z matično državo, zlasti na kulturnem področju (književnost, gledališče, folklor). V Prekmurju imajo uvedeno na nacionalno mešanem območju dvojezično knjižničarstvo, likovno in literarno dejavnost. Imajo svoj

časopis Népszas, knjige in radijske postaje, enkrat mesečno je tudi TV oddaja Mostovi na RTV Ljubljana, uvedeni so dvojezični napisi krajev in vseh napisov v javnosti. Vse probleme madžarske narodnosti rešuje poseben organ, ki ima enako število slovenskih in madžarskih članov. V uradih sta uvedena oba jezika, tu so zaposleni tudi predstavniki madžarske narodnosti.

Pri določevanju pravic narodnosti ni pomembno število, temveč avtohtonost naroda na nekem območju. Naša ustava prepoveduje vsako raznarodovanje in preštevanje predstavnikov narodnosti, ker nečemo dajati ali odvzemati pravice v okviru števil. Pogoji za razvoj enakopravne narodnosti je ugodna ekonomska osnova.

Na nacionalno mešanem območju je veliko družin, v katerih pride do mešanja narodnosti zaradi koncentriranja delovne sile v bližini delovnih mest. Izobrazbena struktura se danes popravlja, saj pred leti polovica prebivalcev ni imela dokončane osnovne šole, 3,8% je imelo srednjo šolo in 9,3% poklicno.

Pri našem delu smo s anketami ugotovili, kakšen je pogovorni jezik v družini, pri nakupih (v javnosti), kakšno je gledanje televizijskih programov, poslušanje radijskih postaj, na katere časopise so naročeni.

Kot pogovorni jezik se v 69,2% družin pojavlja slovenščina, v 15,4% madžarščina in v 15,4% oba jezika. Slovenščina se pojavlja kot pogovorni jezik predvsem v Novem Mostju, kjer živijo potomci kolonistov iz Primore. Madžarščino govori največ ljudi v kmečkih družinah (44%), slovensko največ govori v mešanih in delavskih družinah. Spoznali smo, da večina ljudi zna oba jezika in da v javnosti uporabljajo oba, odvisno od znanja madžarščine in slovenščine prodajalcev in zdravnikov.

Če smo proučevali uporabnost jezika, smo spoznali, kakšen pomen ima dvojezično šolstvo, saj mlada generacija do 20 let zna oba

jezika; stari ljudje nad 60 let pa govorijo slovensko, madžarsko ali oba jezika v enakei razmerju. Dvojezičnost tako omogoča večje razumevanje med ljudmi obeh narodnosti. Opazili smo, da znajo oba jezika v glavnem moški, starejše ženske govorijo ponavadi le en jezik. Od 394 prebivalcev v Kostjah govori 202 slovensko, 53 samo madžarsko in 139 oba jezika. Od 363 ljudi jih bere in piše 244 samo slovensko, 41 samo madžarsko in 78 oba jezika.

V naselju Kostje gleda redno 67,5% ljudi slovenski televizijski program, 20,5% avstrijski in 12% madžarski televizijski program, katerega spremljanje pa je zaradi slabšega oddajnika oteženo. Ljudje so pri anketiranju izjavili, da si želijo gledati madžarski program, ker je večina filmov sinhroniziranih. Občasno največ gledajo avstrijski in slovenski program.

Pri poslušanju radia smo ugotovili, da redno poslušajo radio Ljubljana, Mursko Soboto v slovenskem jeziku in Mursko Soboto v madžarskem jeziku. Občasno poslušajo najbolj radio Murska Sobota v madžarskem jeziku, Maribor in Ljubljano.

V Kostjah so večinoma naročeni na ene revije ali časopis ali na več revij, malo je taktih, ki niso naročeni na noben časopis. Od teh časopisov je v Kostjah 84% ljudi naročenih na slovenske (Pomurski vestnik) in 12% na madžarske časopise (Nepuysag).

Vse analize kažejo, da sta oba jezika enako prisotna v vsakem življenju, vendar je uporaba dvojezičnosti še v razvoju in tako še ni čisto popolna. Tako urejenost nacionalno mešanega obsočja naj bi posnemali tudi drugo v Evropi in svetu. Položaj manjšin izven matične države je v razvoju, tako je tudi s položajem Slovencev v Forabju. Njihova izobrazbena struktura je še niska, imajo pa možnost učenja slovenščine v madžarski gimnaziji v Monoštru. Ponekod imajo dvojezične napise, svoje kulturne domače, pevske zbornice in godbe. Zaradi šlabih ekonomskih osnov se ljudje precej izseljujejo.

SA Slovenija išče povezavo s Forabkjen tako, da na seminarje povabi učitelje, kakor tudi dijake med počitnicami, da obišejo sovrstnike v natični državi.

P O V Z E T E K

Reziskovalni tabor nas je poučil o vlogi dvojezičnosti in o njeni pomembnosti za oba naroda. Dobili smo predstavo, kako se sožitje med narodi v praksi tudi izvaja. Spoznali smo, kako se v praksi uveljavlja z našo ustavo zagotovljena pravica do uporabe obeh jezikov na vseh področjih javnega življenja in enakopravnost ekonomskega položaja obeh narodov, kar vodi v boljše socialno strukturo. Na taboru smo dobili odgovore na mnoga vprašanja o izvedbi dvojezičnosti v upravi, šolstvu in na kulturnem področju, o dosledno uporabljenih dvojezičnih topografskih napisih. Večino teh stvari smo do sedaj bolj ali manj poznali le iz časopisov in televizije, tu pa smo se sami prepričali kako se daje skoraj idealno urediti odnosi med dvema narodoma, ki živita na nacionalno mešana območja in le žal nam je lahko, da tega primera ne želijo ali pa ne znajo posnemati drugje po svetu.

POGOVORNI JEZIK V DRUŽINI V BABELJU M O S T J E

pogovorni jezik	knečka družina		mešana družina		delavska	
	št.	%	št.	%	št.	%
slovenski	11	44	49	77,8	18	69,2
nadžarski	11	44	13	20,7	14	15,4
slovenski in nadžarski	3	12	1	1,5	4	15,4
drugi	-	-	-	-	-	-

S K U P N O	25	100	63	100	26	100

POGOVORNI JEZIK V DRUŽINI V BABELJU M A L A P O L A N A

pogovorni jezik	knečka družina		mešana družina		delavska	
	št.	%	št.	%	št.	%
slovenski	35	100	59	59	7	7
nadžarski	-	-	-	-	-	-
slovenski in nadžarski	-	-	-	-	-	-
drugi	-	-	-	-	-	-

S K U P N O	35	100	59	59	7	7

UPORABNOST JEZIKA V NASELJU MOSTJE, julij 1980

		0 - 20		21 - 40		41 - 60		nad 60	
		M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž
govori:	samo slovenski	32	21	33	25	35	32	10	14
	samo madžarski	1	1	9	2	4	8	14	14
	slovenski in madžarski	22	24	25	-	25	12	10	13

piše:	samo slovenski	24	17	41	31	46	37	15	18
	samo madžarski	1	2	8	2	4	7	14	16
	slovenski in madžarski	5	14	14	12	14	7	6	6

bere:	samo slovenski	24	16	42	31	47	36	14	18
	samo madžarski	1	1	8	2	4	7	14	16
	slovenski in madžarski	9	15	14	12	12	8	7	6

UPORABNOST JEZIKA V NASELJU MALA POLANA, julij 1980

		0 - 20		21 - 40		41 - 60		nad 60	
		M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž
govori:	samo slovenski	75	52	57	52	43	57	34	54
	samo madžarski	-	-	-	-	-	-	-	-
	slovenski in madžarski	45	38	56	50	47	57	35	54

piše:	samo slovenski	-	-	-	-	1	-	1	1
	samo madžarski	-	-	-	-	-	-	-	-
	slovenski in madžarski	44	38	55	51	45	56	37	54

bere:	samo slovenski	-	-	-	-	-	-	-	-
	samo madžarski	-	-	-	-	1	-	1	1
	slovenski in madžarski	-	-	-	-	-	-	-	-

NAROČENI NA ČASOPISE V NASELJU MALA POLANA, julij 1980

	skupno		slovenski		madžarski		slovenski madžarski	
	št.	%	št.	%	št.	%	št.	%
na več revij in dnevnikov	20	100	20	100	-	-	-	-
na eno samo revijo in dnevnik	54	100	54	100	-	-	-	-
niso naročeni	26	100	26	100	-	-	-	-

NAROČENI NA ČASOPISE V NASELJU MOSTJE, julij 1980

	skupno		slovenski		madžarski		slovenski madžarski	
	št.	%	št.	%	št.	%	št.	%
na več revij in dnevnikov	46	100	39	84,7	7	15,2	-	-
na eno revijo ali dnevnik	53	100	43	81,1	9	16,9	1	1,8
niso naročeni	23	100	23	100				

POSLUŠANJE RADIJSKIH POSTAJ V NASELJU MOSTJE, julij 1980

	redno	občasno	izjemna	SKUPAJ
mursko-soboško v slovenskem jeziku	41	25	10	76
mursko-soboško v madžarskem jeziku	29	9	1	39
radio Maribor	21	22	9	52
radio Ljubljana	57	20	6	83
radio Budimpešta	18	9	1	28
radio Zagreb	20	15	2	37
radio Čakovec	15	12	5	30
.....
SKUPAJ	201	112	38	
.....

POSLUŠANJE RADIJSKIH POSTAJ V NASELJU MALA POLANA, julij 1980

	redno	občasno	izjemna	SKUPAJ
mursko-soboško v slovenskem jeziku	43	17	-	60
mursko-soboško v madžarskem jeziku	1	1	-	2
radio Maribor	12	19	1	32
radio Ljubljana	55	12	2	69
radio Budimpešta	-	12	2	14
radio Zagreb	6	15	5	26
radio Čakovec	1	5	2	8
.....
SKUPAJ	118	70	11	
.....

GLEBANJE TELEVIZIJSKIH PROGRAMOV V KASELJU HOSTJE

	redno		občasno		izjemna	
	št.	%	št.	%	št.	%
madžarske	10	12,0	12	20,7	2	15,4
slovenske	56	67,5	23	39,7	5	38,5
avstrijske	17a	20,5	23	39,7	6	46,1

S K U P N O	83	100%	58	100%	13	100%

GLEBANJE TELEVIZIJSKIH PROGRAMOV V KASELJU MALA POLANA

	redno		občasno		izjemna	
	št.	%	št.	%	št.	%
madžarske	-	-	-	-	2	25,0
slovenske	52	82,5	11	32,4	1	12,5
avstrijske	11	17,5	23	67,6	5	62,5

S K U P N O	63	100%	34	100%	8	100%

POVEZTEK

Na letošnjem taboru smo proučevali tudi odnose med Slovenci in madžarske narodnostjo in položaj madžarske narodnosti v javnem življenju.

V Sloveniji je madžarska narodnost enakopravna slovenskemu narodu in ima pravice do uporabe materinega jezika in do lastnega kulturnega razvoja. Pravica do uporabe materinega jezika se izvaja v dvojezičnem šolstvu, upravi, izdajanju časopisa *Művelődés*, delovanju radijske postaje, uvajanju dvojezičnih napisov in topografskih oznak. Rezultat dvojezičnosti na nacionalnem sešanonem območju je večje sožitje med ljudmi, saj se mladi naučijo v osnovni šoli obeh jezikov.

Vaščani Mestij tako uporabljajo pri nakupih oba jezika, poslušajo radio Murska Sobota v obeh jezikih in gledajo slovenski in madžarski televizijski program.

Takšna ureditev nacionalno sešanega območja je idealna, zato si želimo, da bi nas poznali v Evropi in po svetu.

Szloveniában a magyar nemzetiség egyenlő jogokkal rendelkezik mint a szloven nemzet polgárai. Es elsősorban az anyanyelv használatban, illetve a nemzeti kultúra megőrzésére, illetve fejlesztésére terjedt ki elsősorban. Az anyanyelv használat joga a kétnyelvu iskolákban a kétnyelvu felirásokban jut kifejezésre. A kétnyelvűség eredménye az emberek egymásközi viszonyában jobb megértésben valik nyilvánvalóva. Hídvég lakosságá bevasárlásánál mindket nyelvet használja a Muraországati radio magyar es szloven nyelvu áusorát halgatják, ugyanez jellemző a TV nézésre is .

VII. DVOJEZIČNO ŠOLSTVO

Referat sestavili: Marko Einspieler, slovenska gimnazija Celovec
Marija Tot, Pedagoška gimnazija Murska Sobota

Vaš kot tisoč let se slovenskemu ljudstvu vladali tujci. Kjer so Slovenci mejili na sosedne narode, so bile meje zabrisane.

Prekmurje je narodno sežano ozemlje. O Madžarih ne govorimo kot o manjšini, teaveč od leta 1974 o narodnosti.

Za vsako narodno skupino, ki je odcepljena od natičnega naroda, so nujno potrebne ustavno zagotovljene pravice na vseh področjih življenja. Temelj vsega je dvojezično šolstvo. Vsak pripadnik neke narodnostne manjšine mora imeti zagotovilo, da se lahko uči lastnega (materinega) jezika. Do leta 1918 je Prekmurje pripadlo Madžarski, meja je bila reka Mura. Iz tega sledi drugačen kulturni razvoj kot v ostali Sloveniji in seveda drugačno šolstvo (madžarska ni prevzela reforme Marije Terezije).

Do leta 1918 so bile v Prekmurju sase madžarske šole, Slovence so hoteli posadhariti. Slovenščina so upoštevali le v obliki narečja (vendščina). Prva svetovna vojna je prinesla veliko spremembo. Prekmurako so, po Johnsonovem načrtu priključili k Sloveniji. Nova vlada je hotela doseči ravno nasprotno: sedaj naj bi Madžare poslovenili.

Po koncu druge svetovne vojne so ustanovili SFR Jugoslavije, državni sklop, v katerem živi celo število narodov. Za njen obstoj je nujne potrebne sožitje vseh teh narodov, iz česar sledi, da mora biti zadoščena tudi pravica manjšin.

Do leta 1959 so bile le ločene slovenske in madžarske šole. Madžari pa niso videli za svoje stroke bodočnosti, če bi jih pošiljali v madžarske šole, ker bi imeli težave pri nadaljnem šolanju. Tako je prišlo do situacije, da je v njih sedelo nekaj nekaj učencev, medtem, ko so bile slovenske šole polne mladih Madžarov, ki so se prvič v življenju seznanjali s slovenščino. Učenci so le s težavo prestopili v slovenske srednje šole.

Za srednješolsko in visokošolsko izobrazbo se morali v Vojvodino. Problem je bil v tem, da je bila do Vojvodine zelo dolga pot, posebno pa to, da se tam niso naučili slovenščine in je tako madžarska narodnost izgubljala inteligenco, ki bi poleg svojega jezika lahko uporabljala še jezik večinskega naroda. Lani, leta 1979, so v Preksurju praznovali 20-letnico dvojezičnega šolstva. Sistem tega šolstva je enkraten za vse Evrope. "Vsakemu Madžaru je treba omogočiti, da ostane pripadnik svojega naroda. Narodu, ki je v manjšini, je treba dati več pravic, kot večinskemu narodu." Po tem principu je utemeljeno celotno dvojezično šolstvo. Madžarski jezik je postavljen na popolno enakopravnost z ostalimi jugoslovenskimi jeziki. Na narodnostno mešanem ozemlju so v te dvojezične slovensko-madžarske šole vključeni vsi učenci obeh narodnosti. Ko zapusti učenec osnovno šolo, naj bi obvladal oba jezika in naj bi bil seznanjen z zgodovino in kulturo obeh narodov.

Nekakšno pripravo na dvojezično šolo naj bi dali dvojezični vrtci, ki so obvezni za dve leti pred vstopom v osnovno šolo. Take vrtce obiskuje približno 380 otrok.

Dvojezičnih osnovnih šol je 13, s približno 1300 učenci. V Lendavi je posebna osnovna šola za otroke z motnjami v duševnem razvoju. Srednjih šol namenjenih samo madžarski narodnosti v Sloveniji ni. Od leta 1976/77 lahko vsak Madžar na srednji šoli obiskuje dodatno 3 ure madžarščine tedensko, ravno tako kot že poprej tisti, ki so hoteli posvetiti pedagoškemu delu v narodno mešanem ozemlju.

Letos bodo tudi na mariborski univerzi uvedli katedro za madžarski jezik. Jugoslavija štipendira tudi prekursorske študente na Madžarskem (v Budispešti jih je 14)

Madžarski jezik je v OS enakovreden s slovenščino

- kot učni predmet z enakim št. ur
- kot pogovorni jezik
- kot jezik, v katerem se poučuje

Učenci se v 1.razredu OŠ seznanjajo sprva s materinim jezikom. Ko pride na šolo, ga ne vprašajo, kateremu narodu pripada, merilo je, katerega jezika je bolj vešč, v katerem se lažje pogovarja. Tako so ugotovili, da se v 65% družin pojavljata oba jezika.

V vrtcu se bodoči učenci navadijo prve besede drugega jezika. Tu dobijo prve osnove, v glavnem pa še ne znajo delati stavke. Učitelji imajo nalogo, uvesti tak sedežni red, da so posežani med seboj Slovenci in Madžari. Če kak učenec kaj ne razume, lahko vsak čas prekine pouk, ina pa poleg sebe tudi soseda, ki mu pomaga.

Verjetno najbolj značilna točka za ta dvojezičen učni sistem je - vsaj po zakonu - da se odpravili negativne ocene. To velja za vse predmete. To je ena najbolj prediskutiranih točk sistema in je v preteklosti našla tudi dosti nasprotnikov. Vendar funkcionira. Učitelj mora znati učenca motivirati za učenje, napraviti pouk tako zanimiv, da so učenci voljni sodelovati. Očitno ina odprava strahu in pospeševanje motivacije visok uspeh, kajti več kot 90% dijakov iz šol se odloči za nadaljno izobraževanje, na srednjih šolah pa ti učenci tudi niso večjih težav.

Obsežno dvojezično šolstvo pa pomeni za državo visoke dodatne izdatke. Potrebne so dvojezične knjige. Tiska se jih loco za 5 let, nizka naklada pa povzroči visoko ceno (približno 480 din za kon.) Učenci dobijo te knjige zastoj. Tako se na vseh šolah skupno porabi 51.600 knjig, od česar je 40% madžarskih. Učbeniki so slovenski, madžarski ali slovensko-madžarski. Pri konceptiji knjig v madžarskem jeziku nastopi še težava tujk. Madžarski jezik ne predvideva uporabe tujk, jezikoslovci iščejo lastne izraze.

Gradnjo dvojezičnih šol država močno podpira. 50% stroškov krije ona, za polovico stroškov ji jih prevzame občina pa daje dolgoročno vezane kredite. Tako sedaj zidajo šolo v Prosenjakovcih, gotova naj bi bila leta 1981.

Za narodnostno mešano ozemlje velja za leto 1980/90 prognoza, da se bo v njih šolalo vsako leto okoli 700 učencev. Tako visoko število pa bi lahko že dovedlo do razmišljanja, da bi ustanovili dvojezično srednjo šolo na tem ozemlju.

Načrt dvojezičnega šolskega sistema se leta 1969 obravnavali na ustavnem sodišču. Poprej je bilo to šolstvo precej zaprto, v razrede niso imeli dostopa ne domačini, pa tudi ne tuje delegacije. Od leta 1969 je sistem odprt.

Jugoslovani so ponosni, da se pri reševanju nacionalnih problemov vzgled mnogih držav v Evropi. Vsako leto obiščejo dvojezične šole številne delegacije iz tujine, sami si lahko izberejo šole, razred in učno uro, ki ji želijo prisostvovati. Trenj med Slovenci in Madžari v Preksurju ni, notranja vprašanja se rešujejo v smislu sloga, bratstva in enotnosti vseh jugoslovenskih narodov.

POVZETEK

Prekmurje je bilo zelo dolgo ločeno od Slovenije in je pripadalo Madžarski. Pred 1. svetovno vojno so slovenščino zapostavljali, po vojni, ko je Prekmurje prišlo v roke kraljevine SHS, je bila situacija ravno obratna. Po 2. svetovni vojni so bile samo slovenske šole, od 1959 pa skupne, dvojezične osnovne šole na celotnem narodnostno mešanem območju Prekmurja. Vprašanje skupnega življenja Slovencev in Madžarov je rešeno v smislu bratstva in enotnosti, madžarski jezik je postal enakopraven slovenskemu, SHS izdatno finančno podpira dvojezično šolstvo tako v gradnji šol, nabavi učbenikov in uvedbi dvojezičnih vzgojno-varstvenih zavodov. Za dvojezične osnovne šole je izdelan poseben učni načrt, ki predvideva za učni uspeh znanje obeh jezikov in odpravo negativnih ocen.

Muravidék hosszú éveken keresztül Magyarországhoz tartozott és ezáltal el volt valasztva Szloveniától. Az első világháború előtt tilos a szloven nyelv használatát, a háború után, mikor Muravidék az SHS királyság kezébe került, a helyzer megváltozott. A második világháború után kezdetben csak szloven nyelven folyt a tanítás. 1959-től pedig bevezetik a kétnyelvu oktatást Muravidék összes nemzetiségileg vegyesterületen működő iskolákban. Ezáltal a magyar nyelv egyenlő lett a szlovennel. A Sloven SZSZK alkotmánya anyagilag is támogatja a kétnyelvu iskolákat és megkülönböztetett figyelmet fordít ezek iskolák ellátására. A kétnyelvu iskolák számára külön tantárgy készült, amely feltételezi mindkét nyelv használatát a tanulmányi eredmény elérésénél és az elégtelen osztályzatok eltorlaszolásánál.

VIII. KMETIJSTVO V K.O.MOSTJE IN K.O.MALA POLANA

- Člani skupine: Janez Kopač - V.gimnazija Ljubljana-Šentvid
Milan Kotnik - Ekonomska srednja šola Murska Sobota
Franka Šerjal - Znanstveni licej France Prešeren,
Trst
Silva Kšaye - Administrativna srednja šola,
Murska Sobota
Mojca Zupančič - I.gimnazija Ljubljana-Bežigrad
Igor Žiberna - II.gimnazija Maribor
Gabriel Wutti - Evezna gimnazija za Slovence,
Celovec

Kmetijstvo v Prekmurju ima, kot so ugotovili že anogi drugi, zelo velike možnosti za razvoj. To lahko potrdimo iz več različnih zornih kotov. Podnebje je primerno, padavina je dovolj, čeprav v nalivih, prst je dobra (pridelek pšenice je 90 q na ha, kar je evropsko povprečje), možnosti za mehanizacije so prav tako velike in prav tako je trž-no zaledje. Zakaj kmetijstvo ni tako uspešno kod drugod? Kriva je predvsem razdrobljenost posesti, ne dovolj razvita infrastruktura in vsi demografski problemi v zvezi s tem. Bistveno pa ni le ugotavljanje stanja, ampak dajanje perspektiv na osnovi rezultatov.

Struktura kmečkega prebivalstva

Statistični podatki nam kažejo (za občino Lendava) na stalno tendenco staranja kmečkega prebivalstva. Tako se je v 10 letih (od 1961 do 1971) v občini Lendava procent aktivnih kmetov starejših od 65 let povečal od 12,3% na 18,3% celotnega kmečkega prebivalstva. S tem je staranje preseglo slovensko povprečje (Geografski vestnik, Ljubljana 1974, str.50 in 51). Obenem je za Prekmurje značilna velika procentualna zastopanost kmečkega prebivalstva. Leta 1976 je bilo tega 50-58,8% (Geografski vestnik, Ljubljana 1979, str.7). To prebivalstvo obdeluje 88% zemlje v zasebni lasti. Naša anketa je kmečko delovno silo razdelila v 4 kategorije:

- delovna sila, ki ji je obdelovanje zemlje stalna in edina dejavnost
- obdelovanje zemlje po delu v tovarni (po pouku)
- občasno obdelovanje (ob koncu tedna)
- obdelovanje z najeto delovno silo.

Druge možnosti ni nihče navedel. Moški delavci na kmetiji so: gospodar, žena, otroci, starši in drugi. Seveda so starosti teh obdelovalcev različne, a pomembno je, da so njihovi odnosi v družinah enaki. Zanimivo je, da je kmetijstvo kot stalna in edina dejavnost zastopana v Mostju s največ (46% pri ženskah, s 32,7% pri gospodarjih, s 10,2% pri otrocih, s 8,9% pri starših, drugi pa so zastopani s 1,28%.)

Po delu obdeluje zemljo največ otrok (43,8%), potem gospodarjev (33,3%), žena 8,8%, drugih prav tako 8,8% in 5,3% staršev.

Občasno, ob koncu tedna, obdeluje zemljo 71,5% otrok in 28,5% drugih. Pri najeti delovni sili pa sodelujejo gospodarji, žene in starši s po 20%, drugi pa s 40%. Tudi v Mali Polani je kmetijstvo stalna in edina dejavnost največ ženam (41,5%), 29,3% gospodarjem, 12,9% otrok, 12,3% staršem in 4% drugim.

S kmetijstvom se po delu glede na rezultate ankete ukvarja 50% otrok, 36% gospodarjev, 6% žena in 8% drugih. Občasno (ob koncu tedna) obdeluje zemljo 74,9% žena, 16,7% gospodarjev in 8,4% drugih. Pri najeti delovni sili so gospodarji zastopani s 50%, žene in drugi s po 25%.

V Mostju je večina družin kmečkih ali mešanih. Pri gospodarjih je glavna zastopanost v delu na kmetiji kot stalna dejavnost ali po delu v tovarni. Prvih je 71,4%, drugih 26,8%. Malenkostna je zastopanost gospodarjev pri najeti delovni sili 1,8%. Pri ženah je stanje še bolj "agrarno". Kar 72 ali 92,2% vseh stalno dela le na kmetiji. 6,4% jih tu dela po delu v tovarni, 1,4% pa je najetih kot delovna sila. Nekoliko boljše je stanje pri otrocih. To kaže na pozitivno perspektivo. 34,8% jih stalno dela na kmetiji, drugi pa po delu oz. po šoli ali ob koncu tedna. Razumljivo je stanje pri starših. 77,7% jih stalno dela na kmetiji, 16,7% jih tu dela pri prihodu iz tovarne, 5,6% staršev pa tvori

najeto delovno silo. Rubriko pod "drugo" s 45,4% zapolnjuje obdelovanje zemlje po delu v tovarni, 18,2% jih stalno dela na kmetiji, prav toliko pa tudi ob koncu tedna ali kot najeta delovna sila. V Mali Polani je 72,5% gospodarjev stalno na kmetiji, 2 2,5% jih zemljo obdeluje po delu v tovarni, občasno in kot najeta delovna sila pa po 2,5%. Tudi žensk je še več stalno na kmetiji (94,7%). 3,8% jih zemljo obdeluje po delu v tovarni, 1,5% jih dela kot najeta delovna sila. Tudi otrok je stalno na kmetiji več kot v Hostju (42,3%), prav toliko po delu (šoli) in 15,4% ob koncu tedna. To so verjetno otroci iz srednjih šol, ki enkrat na teden prihajajo domov.

Podatki nam kažejo, da je Mala Polana še nekoliko bolj zaostala kot Hostje in je v začetku procesa postopne deagrarizacije. Varok je v boljši povezanosti Hostij in Lendave in v boljši tehnični infrastrukturi.

Mehanizacija in viri za nakup strojev

Mehanizacija je zaradi razdrobljenosti posesti slabo razvita. V V Hostju je 72,7% vseh traktorjev s priključki v lasti mešanih družin. Te imajo denar oz. stalni vir dohodka. Še manj kot traktorjev s priključki je kosilnic, žag in drugih strojev. Viri za nakup so pretežno dohodki v tovarni ali pa privarčevan denar od dela v tujini.

Kooperacija z zadrugo

Kooperacija je prisotna predvsem v mešanih in kmečkih družinah. 70% mešanih in 28% kmečkih družin v Hostju oddaja zadrugi mleko, 69% mešanih in 28% kmečkih pa oddaja pitance. Pri prodaji poljščin sodeluje minimalni procent mešanih družin. Zasebnikom kmečke družine prodajajo le mleko, mešane družine pa mleko in nekaj poljščin. Kmetje vidijo v sodelovanju prednost zaradi vira dohodkov (48%), organiziranega odkupu (22%), in lažji nabavi usetnih gnojil (22%). V Mali Polani je stanje glede mešanih in kmečkih družin podobno, vendar tu zadrugi prodajajo več

poljščin. Najbolj so kmetje zadovoljni zaradi vira dohodkov, slede možnosti kredita, organiziran odkup in hitra nabava usetnega gnoja. Zadevoljni niso le z odkupnimi cenami.

Število živine

Prekmurje je še od nekdanj veljalo za živinorejsko tržno usmerjeno kmetijsko pokrajino. Največji delež zastopajo: govedo, prašiči, perutnina in sajci. Konjev ne uporabljajo niti za del na polju. Tema slušijo krave in voli. Zato je logična posledica manjša mlečnost krav (v povprečju). Naša anketa je beležila današnje stanje in stanje pred des etimi leti, ki so anketiranci navedli le po spomina in zato ni čisto točno. V Mostju lahko pri kaečkih družinah opazimo povečanje števila bikov in volov, krav, telet in perutnine. Manj je svinj, koz in sajcev. Razlike pa niso velike, segajo od 0,7% do 4,5%, le koz je manj za 20%. V mešanih družinah je več le krav (10%), telet (5,4%) in perutnine (12,5%). Druge živine je manj kot pred desetimi leti, a razlike niso velike. V Mali Polani je danes v kaečkih družinah za razliko od stanja pred desetimi leti manj konj, bikov in volov, krav, sajcev in perutnine. Razlike so tu še večje, predvsem pri kravah. Veliko več pa je svinj in telet (4 krat toliko kot pred desetimi leti). Mešane družine imajo manj konj, krav in telet. Več je bikov in volov ter svinj. Podatki nam kažejo upadanje števila živine, le v Mali Polani je več telet, kar kaže na določeno specializacijo in usmerjenost, čeprav imajo v glavnem še vse družine vsega po malo. Razvoj je v nadaljnem specializiranju. Ta trditev stoji na trdih temeljih, predvsem zaradi podatkov izpred 10 let, ki kažejo na možnost za usmerjenost. Če se lahko pred 10 leti izeli toliko več živine, to tudi danes ni nemogoče. Seveda pa ne vse družine vsega po malo in za lastne potrebe, ampak nekaj družin toliko več in za trg.

Obdelovanje v bodoče

Za odgovor temu vprašanju nam slušijo rezultati ankete, ki jih dajejo odgovori kmetov na vprašanje kdo je pripravljen nadaljevati s kmetovanjem in kako. V Kostjeh bo kmetijstvo kot edina dejavnost nadaljevalo 7 naslednikov (iz kmečkih družin), iz mešanih družin pa to nameravajo 4. Iz 11 kmečkih družin ne bo kmet nihče, eden pa namerava ostati polkmet. V mešanih družinah bo 9 polkmetov, 19 pa jih ne bo nadaljevalo s obdelovanjem. V 24 primerih se še niso odločili.

V Mali Polani bo 7 kmetov iz kmečkih družin in prav toliko iz mešanih družin. Iz mešanih družin bo 8 polkmetov in le eden iz kmečke družine. Izključno s kmetijstvom se ne bo ukvarjalo 8 gospodarjev iz kmečkih družin, 11 iz mešanih družin in 1 iz delavske.

Rešitev ni v zadrževanju tolikšnega števila kmečkega prebivalstva (to je kvantiteta), ampak v kvaliteti. To trditev podkrepjuje tudi izračun za bodočo procentualno zastopanost kmečkega prebivalstva v Kostju in Mali Polani. Ta zastopanost je še daleč nad sedanjia slovenskima povprečjem, še veliko večja pa je od planiranega povprečja. Kvaliteto torej poseni združevanje razdrobljene posesti. Rezultat, ki je nujen je spontano mehaniziranje, povečanje hektarskega donosa in splošno izboljšanje polja. Ta postopek ne bi zahteval takega vodstva, ampak uveljavljanje pluralizma samsupravnih interesov.

Perspektive in zaključek

Iz celotnega referata je moč ugotavljati preselo poverzave in usmerjenosti na vseh nivojih. Prekmurje ni več neka obrobna pokrajina, ampak se razvija in se hoče razvijati. Torej hoče ujeti ostale občine, ki so se še bolj razvile. V tem dohitevanju je bistvena določitev mesta Prekmurja v celotnem slovenskem prostoru. Veliko vlogi ima kmetijstvo, pri tem moramo upoštevati še omenjene možnosti. Problemov onesnaževanja ni (važno izhodišče).

Proces selioracije se mora nadaljevati. Večja usmerjenost za trg bo mogoča šele z združenjem parcel. Ta proces lahko poteka v okviru zasebnega, družbenega sektorja ali pa povezano med njima. Zato je potrebno čimbolj pospeševati komasacijo (pomembno povezovanje med kmeti samimi ter med njimi in kmetijsko zemljiško skupnostjo oz. kmetijskimi organizacijami). Na drugi strani bi bilo lahko prav tako v redu večanje družbenega sektorja. Vsi ti procesi so pogojeni s točno določeno kulturo ljudi.- poseben odnos do zemlje. Vendar se vsi odnosi spreminjajo s odnosi v produkciji. Oviru je predstavila še nezadostna razvita tehnična infrastruktura.

Analiza o prodaji in nakupu zemlje ter o možnostih za prodajo in nakup nam kaže težnjo po prodaji. Največja je ta težnja v mešanih družinah. Kmetje bi želeli zemlje tudi kupovati, a nimajo sredstev za to. Čeprav je težnja po prodaji velika, prodaje same ni dosti, ker ni kupcev. V Kostju bi zemlje prodajale 21 družin, v Mali Polani 9. To kaže na bolj razvit proces deagrarnizacije v Kostju. Ta se v zadnjih letih tudi prodali več zemlje kot v Mali Polani. Izhod bi bil v odobravanju posojil kmetom, ta posejila pa bi morali po pogodbi uporabiti le za nakup zemlje ali strojev. Z drugega zornega kota to potrjujejo tudi podatki o mehanizaciji. Ta je največja v mešanih družinah, ki imajo stalni vir dohodkov. Rešitev bi bilo tudi večje povezovanje kmetov v strojne skupnosti. Tako bi se še kupljeni in vsi novi stroji bolje izrabili. To pa zavira miselnost ljudi, ki je usmerjena v razdrobljenost lastnine.

Razparceliranost je velika, še posebej pri njivah, nato pri travnikih. Velikost obeh kategorij v k.o. je približno enaka. Največ posestev je velikih 2 - 4 oz. 4 - 6 ha. V tem primeru je stanje v Mali Polani boljše, saj so se tu kmetje bolje organizirali.

Obdelanost zemlje ni dobra. V Mali Polani je 3% zemlje opuščene, le 75% pa je res intenzivno obdelane. V Kostju je stanje boljše. Tu je intenzivno obdelane 96% zemlje. Vzrok za opuščanje je predvsem v ostareli delovni sili, ne pa oddaljenost parcel ali kaj drugega.

VELIKOST POSESTVI V NASELJU MOSTJE in MALA POLANA, julij 1980

	K	M	D	K	M	D
manj kot 500 a	-	3	7	1	-	-
0,6-1 ha	1	4	0	1	-	1
2,1 - 4 ha	13	29	2	17	23	-
4,1 - 6 ha	3	12	-	6	25	-
nad 6 ha	2	-	-	5	7	-
SKUPAJ	25	48	10	34	60	1

ZEMLJIŠKA RAZDROBLJENOST V MOSTJAH IN MALI POLANI

Kategorije	Število parcel do 3 4-6 7-10 nad 10 do 3 4-6 7-10 nad 10				Število parcel do 3 4-6 7-10 nad 10 do 3 4-6 7-10 nad 10			
	do 3	4-6	7-10	nad 10	do 3	4-6	7-10	nad 10
Njive	42	31	9	1	4	42	39	10
Travniki	48	19	9	1	25	49	15	
Pašniki	1	1			8			
Sadovnjaki	20	1			27			
Vinogradi	30				58	2		
Gozd	3				35	2		
Drugo	7				3	1		

INTENZIVNOST OBDELAVE GLEDE NA TIP IN STAROSTNO STRUKTURO
GOSPODINJSTEV V K.O. MOSTJE, julij 1980

	0- 20	21- 40	41- 60	nad 60	0- 20	21- 40	41- 60	nad 60	0- 20	21- 40	41- 60	nad 60
A)	1	2	12	9	-	31	23	1	-	3	4	0
B)	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
C)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
D)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
E)	-	-	-	1	1	1	-	-	-	1	1	-
F)	-	-	-	1	1	1	-	-	-	1	1	-

INTENZIVNOST OBDELAVE GLEDE NA TIP IN STAROSTNO STRUKTURO
GOSPODINJSTEV V K.O. MALA POLANA, julij 1980

	0- 20	21- 40	41- 60	nad 60	0- 20	21- 40	41- 60	nad 60	0- 20	21- 40	41- 60	nad 60
A)	-	12	10	4	2	39	13	1	0	0	0	0
B)	0	1	0	1	0	4	1	0	0	0	0	0
C)	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0
D)	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0
E)	0	0	0	3	0	0	1	0	0	0	0	1
F)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

RAZLAGA:

- A) intenzivno se obdelujejo vse kmetijske površine
- B) obdeluje se samo del kmetijskih površin
- C) obdeluje se občasno
- D) kmetijske površine so v celoti opuščene
- E) zemlja je v najemu
- F) drugo

PRIPRAVLJENOST ZA NADALJEVANJE KMETOVANJA V MOSTJAH IN
MALI POLANI, julij 1980

	MOSTJE			MALA POLANA			
	kot kmet	kot polkmet	ne se še ne ve	ne se še ne ve	kot kmet	kot polkmet	ne se še ne ve
kmečka do 20 l.							
21-40	1		2		2	1	2 8
41-60	5	1	5	2	4		1 7
nad 60	1		6	2	1		5 2
Mešana do 20 l.				1			2
21-40	2	7	9	16	7	7	6 21
41-60	2	2	9	6		1	5 10
nad 60			1	1			
delavska do 20 l.							
21-40				4			
41-60				4			
nad 60							1

VEROKI SPREMEMB V IZRABI ZEMLJE V NASELJU MOSTJE IN MALA POLANA
julij 1980

tip gospodinjstva	K	M	D	SKUPNO	K	M	D	SKUPNO
vzroki								9
ostarela kmečka delovna sila	7	3	-	10	5	3	-	12
posvajanje kmeč- ke delovne sile	6	10	1	17				
nemogoča meha- nizacija	1	-	-	1	1	6	-	11
slaba zemlja	-	-	-	-	1	-	-	1
neorganiziran odkup pridelat- nih elementov	-	-	-	-	-	-	-	1
velika oddalje- nost parcel	-	1	-	1	-	4	-	4
premajhna kmetija	-	-	-	-	-	-	-	-
zaradi divja- šine	-	-	-	-	-	-	-	1
drugo	-	1	-	1	-	-	-	-
brez sprememb	11	42	26	79	12	47	47	72

DELOVNA SILA NA KMETIJI V HABELJU MOSTJE, julij 1980

	gospodar	žena	otroci	starši	drugo	SKUPAJ
stalna- edina dejavnost	51	72	16	14	2	155
po delu	19	5	25	3	5	57
občasno	0	0	5	0	2	7
najeta delovna sila	1	1	0	1	2	5
drugo	0	0	0	0	0	0
SKUPAJ	71	78	46	18	11	

DELOVNA SILA NA KMETIJI V HABELJU MALA POLANA, julij 1980

	gospodar	žena	otroci	starši	drugo	SKUPAJ
stalna- edina dejavnost	59	81	25	24	8	197
po delu	18	3	25	-	4	50
občasno	2	0	9	-	1	12
najeta delovna sila	2	1	-	-	-	4
drugo	-	-	-	-	-	0
SKUPAJ	81	85	59	24	14	

SPREMEMBA LASTNIŠTVA ZEMLJE PO LETU 1970 v BASELJU MOSTJE

prodaja oz. darovanje članom dru- šine in so- rodnikom	proda- ja tu- jim lju- den	naje- manje v najem	dajanje v najem	predaja družbe- nemu se- ktorju
--	-------------------------------------	---------------------------	--------------------	--

kmečke:

njiva	6	4	-	1	1
travnik	4	3	-	1	-
gozd	1	-	-	-	-
vinograd	1	-	-	-	-

delavske:

njiva	1	-	1	-	-
travnik	1	-	2	-	-
gozd	-	-	-	-	-
vinograd	-	-	-	-	-

mešane:

njiva	5	3	7	-	-
travnik	3	3	5	-	-
gozd	-	-	-	-	-
vinograd	1	-	-	-	-

HALA POLANA

kmečke:

njiva	1	4	1	-	-
travnik	-	3	2	-	-
gozd	-	-	1	-	-
vinograd	-	-	-	-	-

delavske:

njiva	1	-	-	-	-
travnik	-	-	-	-	-
gozd	-	-	-	-	-
vinograd	-	-	-	-	-

mešane:

njiva	4	4	3	-	-
travnik	4	3	1	-	-
gozd	1	-	-	-	-
vinograd	-	1	-	-	-

KMETIJSKA MEHANIZACIJA V NASELJU MOSTJE IN MALA POLANA, julij 1980

	MOSTJE			MALA POLANA		
	K	H	D	K	H	D
traktor brez priključkov	2	-	-	2	6	-
traktor s priključki	7	24	2	17	40	-
kosilnica	4	12	1	13	36	-
motorna žaga	7	14	1	7	13	-
nina strojev	13	22	24	13	9	6
drugo	1	5	-	1	4	-
S K U P A J	34	77	28	53	108	6

STRUKTURA GOSPODINJSTEV GLEDE NA KOOPERACIJO S KMETIJSKO ZADRUGO V NASELJU MALA POLANA IN MOSTJE, julij 1980

	MALA POLANA			MOSTJE		
	K	D	H	K	D	H
oddajanje aleka	11	-	25	17	1	42
reja pitancev	12	-	35	11	1	27
prodaja grozdja	-	-	-	-	-	-
prodaja poljščin	2	-	2	-	-	1
drugo	1	-	2	-	-	1
SKUPAJ	26	0	64	28	2	71

PREDNOSTI IN SLABOSTI POVEZOVANJA Z ZADRUGO V NASELJU
MALA POLANA IN MOSTJE, julij 1980

MALA POLANA	PREDNOSTI	MOSTJE
9	dobi denar	13
-	premijs	2
7	kredit	6
2	organizira odkup	6
1	gnojila	6
2	dobri odnosi z zadrugo	1
	SLABOSTI	
19	niske odkupne cene	18

PRODAJA KMETIJSKIH PRID-ELKOV V NASELJU MOSTJE, julij 1980

	K		M		D	
	zadruga	privat	zadruga	privat	zadruga	privat
mleko	14	1	46	1	1	-
govedo	10	-	39	-	1	-
prašiči	9	-	28	-	-	-
jajca	-	-	1	-	-	-
krospir	1	-	-	1	-	-
sadje	-	-	-	-	-	-
zelenjava	-	-	-	-	-	-
les	-	-	-	-	-	-
drugo	1	-	-	-	-	-

PRODAJA KMETIJSKIH PRIDELKOV V NASELJU MALA POLANA, julij 1980

	K		H		D	
	zadruga	privat	zadruga	privat	zadruga	privat
aleko	11	29	-	1	-	-
govedo	22	43	-	-	-	-
prašiči	23	44	-	-	-	-
jajca	-	1	3	5	-	-
krompir	4	7	-	-	-	-
sadje	-	-	-	-	-	-
selenjava	-	-	-	-	-	-
les	-	-	-	-	-	-
drugo	-	-	-	-	-	-

MOŽNOSTI ZA NAKUP IN PROBAJO ZEMLJE - MOSTJE

	kmečka		mešana		delavska	
	DA	NE	DA	NE	DA	NE
nakup	2	5	4	6	-	2
prodaja	8	3	21	5	1	2
Skupaj %	27,8	34,8	69,4	47,8	2,8	17,4

MOŽNOSTI ZA NAKUP IN PROBAJO ZEMLJE - MALA POLANA

	kmečka		mešana		delavska	
	DA	NE	DA	NE	DA	NE
nakup	3	8	5	21	-	1
prodaja	4	2	9	21	-	1
Skupaj %	33,3	27,9	66,7	69,9	-	3,2

POTEK KOLOBARJENJA NA OZEMLJU V MALI POLANI, julij 1980

	0- 20	21- 40	41- 60	nad 60	0- 20	21- 40	41- 60	nad 60	0- 20	21- 40	41- 60	nad 60
dvolet- no	17	7	8	2	2	24	14	40	-	-	-	-
tri- letno	-	-	-	-	-	8	1	9	-	-	-	-
več- letno	-	1	2	-	-	2	-	2	-	-	-	-
ni kolo- barjenja	6	1	3	-	6	1	7	-	-	-	-	-
SKUPAJ	17	14	11	5	2	40	16	58	-	-	-	-

POTEK KOLOBARJENJA NA OZEMLJU V MOSTJU, julija 1980

	0- 20	21- 40	41- 60	nad 60	0- 20	21- 40	41- 60	nad 60	0- 20	21- 40	41- 60	nad 60
dvolet- no	-	1	7	7	-	20	15	3	-	2	2	-
tri- letno	-	1	-	-	-	3	1	4	-	-	-	-
več- letno	-	-	1	1	-	1	2	3	-	-	-	-
ni kolo- barjenja	1	-	1	1	1	8	3	12	-	-	-	-
SKUPAJ	1	2	9	9	1	32	21	22	-	2	2	-

POGOSTNOST UPORABLJANJA UMETNIH GNOJIL V MOSTJU

		knečke	mešane	delavske	SKUPNO %
vsako leto	št.	23	45	3	100%
	%	30,4	65,2	4,4	
	%	67,7	76,2	50,5	
občasno	št.	8	12	-	100%
	%	40	60	-	
	%	25,8	20,5	-	
ne uporabljajo	št.	2	2	26	100%
	%	6,7	6,7	86,6	
	%	6,4	3,48	89,6	
SKUPNO št.		31	59	29	

POGOSTNOST UPORABLJANJA UMETNIH GNOJIL V MALI POLANI

		knečke	mešane	delavske	SKUPNO %
vsako leto	št.	23	46	-	100%
	%	33,3	66,6	-	
	%	58,9	6	-	
občasno	št.	6	14	-	100%
	%	30	70	-	
	%	15,4	20	-	
ne uporabljajo	št.	10	20	-	100%
	%	50	50	-	
	%	25,6	14,3	-	
SKUPNO št.		39	70	-	

SREDSTVA ZA NAKUP KMETIJSKE MEHANIZACIJE V NASELJU MOSTJE, M. POLANA

	MOSTJE			MALA POLANA		
	knečka	mešana	delavska	knečka	mešana	delavska
dohodki iz kmet. dejavnosti	17	22	1	25	35	-
dohodki iz nekmet. dejavnosti		18	3	1	32	-
s posročje kreditov za pospeševanje kmetijstva	1	9	0	1	2	-
drugo	1	-	-	3	-	-

GIBANJE ŠTEVILA ŽIVINE V OBDOBJU 1970-1980 v SASLJU MOSTJE

	K		M		D		SKUPAJ	
	1980	1970	1980	1970	1980	1970	1980	1970
konji	-	2	-	-	-	-	-	2
osli								
mule	-	-	1	3	-	-	1	3
biki								
voli	32	26	61	90	1	2	94	118
krave	59	51	202	141	3	4	208	146
teleta	39	27	105	90	4	3	148	120
svinje	70	93	235	279	6	11	311	383
ovce	-	-	5	5	-	-	5	5
kose	2	3	-	-	-	-	2	3
sajci	12	15	139	159	-	-	151	174
perutnina	656	620	2025	1413	-	-	2681	2033

HALA POLANA

	K		M		D		SKUPAJ	
	1980	1970	1980	1970	1980	1970	1980	1970
konji	1	4	2	11	-	-	3	15
osli								
mule	-	-	-	-	-	-	-	-
biki								
voli	33	41	99	86	-	-	132	127
krave	67	74	156	207	-	-	223	281
teleta	172	45	112	116	-	-	284	161
svinje	163	112	328	270	2	-	491	382
ovce	-	-	3	3	-	-	3	3
kose	-	-	-	-	-	-	-	-
sajci	10	25	76	39	-	-	86	64
perutnina	563	549	1404	1102	22	20	1989	1671

VIRI ONESNAŽEVANJA IN NARAVNE STIHIJE, KI VPLIVAJO NA OKOLJE

	NOŠTJE	HALA POLANA
veter	7	7
toča	80	71
poplave	37	25
posebe	61	51
snežni plazovi	0	0
onesnaženost zraka	1	1
industrijski odpadki	0	0
turisti	0	1
drugo	2	0

.....

F O V Z E T E K

Kmetijstvo je edina dejavnost v obeh vaseh največ štešam in nato gospodarjem ter ostalim. Po delu oz. pouku obdelujejo zemljo največ otroci. V obeh vaseh je stanje glede obdelovanja v prihodnje podobno. Največ jih še ne ve, če bodo nadaljevali z obdelovanjem, nekaj se jih je že odločilo, da ne bodo, še manj pa je tistih, ki bodo ostali kmetje. Število živine upada, le telet in svinj je več kot pred leti. Sprememb lastništva zemlje ni veliko, prevladuje pa težnja po prodaji, predvsem v mešanih družinah. Vsi kmetje, ki bi zemljo kupili za to nimajo denarja. V Mostjah kmetje sodelujejo z zadrugo pri odkupu mleka in pitancev, v Mali Polani pa predvsem pri odkupu poljščin. Največ sodelujejo mešane družine, vti pa so s sodelovanjem zadovoljni (razen z odkupnimi cenami). Intenzivnost obdelave pada, varok pa ni oddaljenost parcel, ampak ostarela in manjkajoča delovna sila. Mehanizacija je zaradi razdrobljenosti slabo razvita, več pa je je v mešanih družinah, ki imajo zagotovljen vir dohodkov. Razdrobljenost posesti je največja pri njivah, kjer bi morala biti najmanjša. Največ posestev je velikih 2-4 oz. 4-6 ha.

A földművelés ebben a két helyiközöségben elsősorban a nok és a gyerekek vegsik tulajdonú többeségben. Lenyeges változás az elkövetkezés időszakban sem várható. A fiatalok az ipari centrumokban találnak munkalehetéseget megútnak, az itthon maradottak száma aránytalanul ueves. Az állat állomány negatív tendenciát mutat, sertesbol es szarvassarhabol van több mint lo evel eselott. A földtrulajdonok cserelodése nem tapasztalható, az eladások száma nőtt, elsősorban a vegyes hástartásoknak. Az intenzív fejlesztes egyik előfeltetele a termelőszövetkezés való szélesebb körű együttműködés. A Hidvegi földművelés a termelőszövetkezettel szorosán együttműködnek es ez az együttműködés elsősorban tejfelvasarlasra es az állatállomány felvasarlasra szolgál ki, a Mala Polanai földművelés, pedig a szeszi termékek eladásával foglalkoznak elsősorban. A földművelés intenzitása csökkent azelynek oka hem a parcelák távolsága, hanem a munkaerő hiánya. A korszerű földművelés a földterületek földarabolása miatt ma meg szinte lehetetlen es fejletlen. A földaraboltság a szántó-földeknel a legzavarobb. A legtöbb gazdaság területi nagysága 2-4 ha, illetve 4-6ha.

VX. OSKRBA GOSPODINJSTEV V NASELJIH MOSTJE IN MALA POLANA

Člani skupine: Igor Žiberna, II. gimnazija Maribor

Gabrijel Watti, Zvezna gimnazija za Slovence,
Celovec

Kojca Švab, Znanstveni licej France Prešerna, Trst

Oskrba kot ena od osnovnih človekovih funkcij vključuje vse od materialnih do kulturnih dobrin, zdravstvene oskrbe itd. Navadno predstavlja središče oskrbovanja najbližji, najbolj opremljen center ter upravno središče. Na tem področju ima osenjeno vlogo mesto Lendava. Ti centri pridobijo centralni značaj takrat, ko se jih prebivalci okolnih naselij poslužujejo za zadovoljevanja življenskih potreb. Oskrbne dejavnosti (trgovina, upravne službe, izobraževalne in znanstvene ustanove, storitve različnih vrst) pa so iz ekonomskih ali tehničnih razlogov le na določenih mestih.

Pri obravnavi oskrbe gospodinjstev naselij Mostje in Mala Polana smo uporabili podatke, ki smo jih dobili s anketiranjem v naselju Mala Polana in Mostje.

Pri nakupovanju hrane se skoraj dve tretjini gospodinjstev v Mostju odloči za nakup v Genterovcih, 28% pa v D-olgi vasi, ena desetina prebivalstva pa kupuje hrano v Lendavi, kar je brez dvoma povezano s dnevno migracijo. Lendava je najbližji center, zato si tam nad 90% prebivalstva kupuje obelko, obutev, pohištvo, gospodinjske in kmetijske stroje, ostali pa kupujejo te proizvode v Murski Soboti. Obrtne in zdravniške usluge tudi vsi najdejo v Lendavi. Veterinar je bil še pred dvema letoma v Dobrovniku, sedaj pa se vsi obračajo na lendavskega. Glede pogovornega jezika pri nakupovanju smo ugotovili, da se približno 70% prebivalstva poslužuje slovenščine, 20% madžarskega jezika, ostali pa uporabljajo oba. Mala Polana ne leži na narodnostno mešanem ozemlju in je zato jezik pri nakupovanju zgolj slovenski. Iz podatkov smo razbrali, da se vsa gospodinjstva Male Polane odločajo za nakup hrane v Veliki Polani, saj je to najbližje naselje,

ki je boljše oskrbovano s prehrabeniiai artikli. Lendava pridobi podobno vlogo nakupovalnega središča kot pri naselju Mostje. Vloga Murske Soboti kot nakupovalnega centra se v primerjavi z Mostjem povečuje. Nekaj posameznikov se odloča za nakupovanje pohištva in gospodinjskih aparatov v Črenševcih in v Beltincih, v Beltincih obiskujejo tudi zdravnika.

Na podlagi znenj gospodinjtstev v Mostju lahko ugotovimo, da je telefonski prozet zelo slabo urejen. V Mostju nazreč sploh še niasjo telefonskega prikljuška. Telefon isajo v bližnjem naselju Genterovci, pa še tukaj isajo telefon trije posamezniki, šola in trgovina. Prav tako je v naselju Mostje pereč problem trgovina.

V Mali Polani predstavlja najvežji problem vaški vodovod. Posamezniki sicer sajemasajovode in vodnjakov, vendar je pri gospodinjtstvih zelo prisotna želja po vodovodu. Drugi problem predstavlja cesta, ki bi jo bilo po znenju vaščanov potrebno asfaltirati. Želijo si še trgovino (najbližja trgovina je v Veliki Polani), pošto in boljše avtobusne zveze.

P O V Z E T E K

Pri analiziranju odgovorov smo ugotovili, da večina gospodinjtstev naselja Mostje kupuje hrano v Genterovcih, vse ostalo večinoma v Lendavi, delno pa v Murski Soboti.

Prebivalci Male Polane nakupujejo hrano v Veliki Polani, ostale usluge zadovoljujejo pretežno v Lendavi, v manjši meri pa v Murski Soboti, Beltincih in Črenševcih.

A falmeras folyasaa negalapithato, hogy Hidveg legtobb hastartasa az eletnissert Genterhasan, egyebb fogyasztasi cikkekert pedig Lendvan illetve Muraszobabsan szersi be. A Mala Polnai lakosog pedig az elelmisvert Veliki Polanas, mas szolgaltatasokert pedig Lenvara, ritkaban Muraszobabta illetve, Beltincire es Črenšovciba kenjtelenek menni.

X. OSKRBA NASELJA GENTEROVCI S PITNO VODO

Člani skupine: Igor Škerjanc, I. gimnazija Ljubljana-Bežigrad
Mojca Zupančič, I. gimnazija Ljubljana-Bežigrad
Štefan Varga, Osnovna šola Genterovci

Naša naloga na tem raziskovalnem taboru je bila raziskati preskrbo naselja Genterovci s pitno vodo. Skušali smo ugotoviti, kakšni so osnovni viri vode in kakšna je kakovost te vode. Pri tem delu smo si skušali pomagati s anketo, vendar pa v mnogih primerih zaradi neseznaničnosti ljudi nismo prišli do podrobnejših podatkov.

Pri naših raziskavah smo ugotovili, da je do talnice zelo lahko priti, ker je nepropustna plast, na kateri se zbere talna voda razmeroma visoko, tako tudi v preteklosti ni bilo večjih težav s iskanjem talne vode.

Ugotovili smo, da ljudje ne polagajo večje pozornosti izbiri kraja za vodnjak, saj se jim zdri to postranskega pomena. Vodnjake so v bližnji preteklosti kopali predvsem v bližini hiše in hkrati v bližini hleva, ker so tako zasajšali pot za prenašanje vode. V zadnjih letih pa se je zaradi uvedbe vodne črpalke tudi spremenila miselnost. Ljudje sedaj polagajo skrb tudi na izbiro kraja; vodnjaki se pojavljajo največ na vrtovih; oddaljeni od hleva in gnojišč, ki so sedaj za posestvo.

Velik problem pri oskrbi s vodo je tudi sistem za dvigovanje vode. Iz Madžarske se je v te kraje Preksaurja prenesel poseben lesen drog, ki ima na koncu pravokotno vdelen kos lesa, na katerega sataknejo ročaj vedra in ga povlečejo iz vodnjaka. Vendar pa ima ta sistem veliko pomanjkljivost, ker je za povlačenje vedra potrebna velika sila, te pa starejši ljudje ne morejo. Na tak problem smo naleteli pri neki hiši, kjer živita dva stara človeka, imata vodnjak, vendar iz njega ne moreta več vlačiti vode, tako sta morala sabiti cev s črpalke. Ljudje so si v večini primerov uredili črpanje vode s črpalkami ali s hidroforom. Zelo

zanimiv sistem pa ima vodnjak, ki ima za dvigovanje vode napravljen drog s protiutežjo. Ta način dvigovanja prihaja iz obsejne Madžarske in je zanimivo, zakaj se ta sistem ni bolje uveljavil v teh krajih.

Tla v tem delu Prekaurja imajo visoko talnico, saj je pad 1-2 m globoko plastje zemlje plast peska, ki je zelo dober filter za površinsko vodo, ki prodira do nepropustne plasti. V zgornjem delu Centerovcev se pojavlja problem talne vode, kjer je bilo v preteklosti močvirno, ki so ga kasneje nasuli in tu so nastale nove hiše. Na tem mestu je nastala posebna plast močvirske glinice, ki se sestoji iz ostankov rastlin in prsti. Plast propuša vodo, ko ta potuje skozi, se v njej rastopijo snovi, ki zmanjšujejo kvaliteto pitni vodi. Ta voda se nato na zraku rumeno obarva.

Ko smo delali pH test smo ugotovili, da v teh primerih kvaliteta vode ne ustreza in sicer je njena pH več kot 7, torej je voda bazična. Po našem mnenju je bazična zato, ker pri teh hišah nimajo ustreznega odvajanja vode (verjetno vode iz kopalnice). Nasploh je odpadna voda velik problem v tem kraju, saj je v 22 gospodinjstvih (30%) neustrezen sistem odvajanja odpadnih voda.

Sani vodnjaki so večinoma obzidani, le v redkih primerih so obloženi s opeko. Vodnjaki v večini primerov niso zadostno vzdrževani. Porasli so s rastlinjem. Zelo redki so primeri, da vodnjake čistijo vsako leto. Zaradi neustreznega čiščenja se na dnu nabirajo razne usedline.

Globina vodnjakov se giblje od 3 - 8 m in segajo do nepropustne plasti. Pri globljih vodnjakih je v večini primerov voda boljše kvalitete, ker je plast peska, kot filtra debelejša. Našli smo tudi nekaj zapuščenih vodnjakov ob opuščeni hišah. Povprečna starost vseh vodnjakov v vasi je okoli 40 let. Najstarejši še uporabni vodnjaki pa so stari okoli 80 let. Obloženi so s opeko, kar omogoča pronicanje odpadnih voda v san vodnjak.

Količina vode v vodnjaku je največja jeseni in najmanjša poleti, takrat je tudi kakovost najboljša, ker ni dotoka površinske vode. V večini primerov je voda ob deževnih dneh slabše kakovosti (kalna):

- ob višji talni vodi se zaznaja vsesna peščena plast, ki predstavlja naravni filter.

Kolebanje vode zaradi dotoka površinske vode je od 2 - 3 m.

Količinsko imajo Genterovci zelo ugodne vodne pogoje. Toda ta voda ni dobro zaščitena in zato pride do higienskih motenj. Ljudje še niso dovolj poučeni, zato je prihajalo do napak pri gradnji, saj so vodnjake gradili sami in le redko so gradnjo prepuščali strokovnjakom. Ljudje ne poznajo dovolj gibanja talne vode, zato mislijo, da je talnica v vodnjaku zaščitena pred odpadno vodo še tako, da je gnojišče nekoliko nižje.

Fri naših raziskavah smo prišli tudi do podatkov, da se v tem kraju vsako leto v določenih obdobjih pojavljajo razne bolezni, katerih vzrok bi bila tudi pitna voda. Do teh bolezni pride predvsem pri otrokih, vendar bi bilo treba to vprašanje bolj podrobno raziskati. Pri vsem tem je najbolj zaskrbljujoče to, da je v celi vasi le ena hiša, pri kateri je bila opravljena strokovna raziskava neoporečnosti vode. Pripomnimo naj še to, da so pregled vode organizirali sami.

Verjetno v občini še ni bilo primerov večjih okužb z vodo in zato temu problemu ne posvečajo večje pozornosti.

POVZETEK

Pri proučevanju tega problema smo prišli do naslednjih zaključkov. Talna voda je dovolj visoko in zato ni problemov s črpanjem. Vendar zaradi neustreznih sistemov za odvajanje odpadne vode v nekaterih predelih ne ustreza vsem higienskim pogojem. Stari vodnjaki so v nekaterih primerih stari in slabo vzdrževani. Kot smo ugotovili voda še nikoli ni bila strokovno pregledana. To pa bi v prihodnosti veljalo storiti.

E problema tanulmányozásnál a következo következtetésre jutottunk: talajvíz viszonylag magasán van ezért a kiterjesse nem utkosik nagyobb problémákba. Annal inkább problémát okoz a szennyvíz levezetése az elavult és a mai követelményeknek nem megfelelő levezetési módszerrel miatt. A kútak sok esetben régiek és nincsenek karbantartva. Megalapítottuk, hogy a víz nincs ellenőrizve, amit a jövőben meg kell oldani.